

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra českého jazyka a literatury

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE
Michal VODIČKA

**Kyberprostor jako nástroj pro výchovu,
vzdělávání, kyberšikanu a kriminalitu**

Obsah

Úvod	2
Teoretická část	4
1. Základní pojmy	4
1.1. Kyberprostor	4
1.2. Výchova	5
1.3. Vzdělávání	6
1.4. Kyberšikana	7
1.5. Kriminalita	8
2. Žáci druhého stupně základní školy	9
2.1. Vývojové období pubescence a adolescence	10
2.2. Využívání moderních technologií	11
2.2.1. Zakotvení v kurikulu	12
3. Pozitivní možnosti využití kyberprostoru u žáků základních škol	17
3.1. Přínosy k výchově žáka	17
3.2. Přínosy ve vzdělávání žáka	18
4. Negativní možnosti využití kyberprostoru u žáků základních škol	19
4.1. Sociálně patologické jevy spojené s využíváním internetu	19
4.1.1. Kyberšikana	21
4.1.2. Kriminalita	22
EMPIRICKÁ ČÁST	23
5. Metodika empirického šetření autora	23
5.1. Výzkumná otázka	23
5.2. Výzkumný cíl	24
5.3. Schéma výzkumu	24
5.4. Výzkum	24
5.5. Výzkumné otázky	25
5.6. Výzkumný soubor	25
5.7. Užitá metoda sběru dat	26
6. Data získaná výzkumným šetřením	26
6.1. Souhrn zjištění autora	46
7. Shrnutí	47
Závěr	49
Seznam zdrojů	51

Seznam grafů.....	53
Seznam zkratk	53
Dotazník	54
ANOTACE.....	58

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně za použití pramenů, které uvádím v referenčním seznamu.

V Olomouci dne:

.....

Podpis

Chtěl bych poděkovat panu doc. Mgr. Kamilu Kopeckému Ph. D., za vedení bakalářské práce a jeho cenné připomínky a podněty, které mi byly během vypracovávání poskytnuty.

Kyberprostor jako nástroj pro výchovu, vzdělávání, kyberšikanu a kriminalitu

Úvod

Moderní technologie, informační a komunikační technologie (ICT) se staly neodmyslitelnou součástí běžného každodenního fungování lidí žijících ve státech, která samy sebe označují za technologicky vyspělé. Za výrazně technologicky vyspělou zemi lze považovat také Českou republiku, na jejíž občany bude v dokumentu zaměřena pozornost.

Vzhledem k uváděné informaci je nutné podotknout, že moderní technologie by měly být běžnou součástí výukových procesů, a to nikoli pouze za účelem prezentace učiva míněného pro teoretické předměty. Samotná oblast ICT (tedy právě komunikačních a informačních technologií) by měla být zastoupena jako bod zájmu v rámci výchovně-vzdělávacích procesů, jimž jsou žáci v českém školském systému vystavováni.

Má-li dítě (často již od svého předškolního věku) k dispozici „chytrý telefon“, nebo například tablet, mělo by být taktéž vedeno k tomu rozpoznat případná rizika, která mu při nakládání s podobnou technologií hrozí. Tím spíše, jedná-li se o technologii napojenou na internet, jelikož tímto dochází ke zprostředkování nejrůznějších obsahů všem jeho uživatelům a tímto vzniká takzvaný kyberprostor (virtuální prostor), jehož je člověk užívající tuto technologii součástí a participovat na něm.

Právě kyberprostor bude hlavním pojmem stojícím ve středu zájmu tohoto textu. Kromě jeho definování a charakteristik bude kyberprostor představen jako nástroj edukace (výchovy a vzdělávání) člověka už od jeho útlých let.

Pro potřeby textu budou kyberprostor a jeho edukační možnosti – s přihlédnutím k možným pozitivům, ale i rizikům s ním spojeným – vztahovány k žákům druhého stupně základních škol. Zdůrazněn bude zejména fenomén takzvané kyberšikany u školní mládeže, jenž se právě v prostředí kyberprostoru objevuje, souvisí s jeho existencí a fungováním.

Téma bylo zvoleno s ohledem na jeho aktuálnost (kdy téměř nikdo nedokáže v jedenadvacátém století v České republice) „uniknout“ internetu v tom smyslu, že by jej nevyužíval, nepotřeboval jej, neměl s ním osobní zkušenosti. Stejně tak bylo téma vybráno s přihlédnutím k jeho důležitosti. Žáci základních škol by měli být vedeni k tomu, aby si osvojovali nejen dovednosti nakládání s výpočetními technologiemi, díky nimž se mohou na kyberprostoru podílet (využívat jeho nástroje ke vzdělávání), ale zároveň je nutné dbát na jejich bezpečnost v případech, kdy se tak skutečně děje.

Teoretická část dokumentu bude tvořena čtyřmi hlavními kapitolami. V těchto budou nejprve definovány nejdůležitější termíny zvolené problematiky. Dále bude součástí charakteristika žáka druhého stupně základního vzdělávání s přihlédnutím zejména k posledním ročníkům docházky. Následovat pak budou teoretické poznatky vyjadřující, jaká pozitiva s sebou edukace s využíváním kyberprostoru dané populace osob přináší. Jako poslední pak budou zdůrazněná možná rizika podobného konání (ať již ze strany pedagoga či žáka samotného v případech, že se tento za pomoci kyberprostoru vzdělává sám). Chybět nebude zmínka o tom, jakým způsobem je edukace využívající kyberprostor zakotvena v kurikulárním dokumentu příslušného rámcového vzdělávacího programu.

Na teoretickou část textu, v níž bude vycházeno z provedené rešerše zdrojů vztahujících se k tématice kyberprostoru a nástrojů edukace nedospělých jedinců, pak bude navázáno empirickým šetřením provedeným autorem za účelem komparace prezentované teorie a reální praxe. Empirická (praktická) část dokumentu bude utvořena třemi hlavními kapitolami, v nichž dojde k prezentaci dat ze šetření provedeného autorem a jejich interpretaci.

Cílem textu je představení pojmu kyberprostoru – popis jeho zastoupení ve výuce a možných dopadů na žáky vyšších ročníků základních škol s přihlédnutím zejména k jeho možným negativům, jejichž existence by si měli být žáci i pedagogové vědomi a preventivním způsobem proti ní působit při svém pobytu v kybernetickém prostoru.

Teoretická část

První část bakalářské práce sestává z celkem čtyř hlavních kapitoly. Tyto jsou soustředěny na definici a přiblížení hlavních pojmů, se kterými se v práci a běžném životě setkávám. Dále jsou v jednom z hlavních teoretických oddílů charakterizováni žáci druhého stupně základní školy, jelikož na ně je jakožto na zvolenou populaci text orientován. Třetí a čtvrtá kapitola pak umožňují prezentaci teoretických poznatků týkajících se možných pozitiv, ale i negativ spojených s využíváním kyberprostoru v edukaci žáků základních škol. V případě druhé možnosti je pak specificky pozornost směřována zejména k jevům takzvané kyberšikany a (kyber)kriminality.

1. Základní pojmy

Pojmy, jež budou v kapitole číslo 1 dokumentu definovány, jsou výchova, vzdělávání, kyberprostor, kyberšikana a také (kyber) kriminalita.

1.1. Kyberprostor

V angličtině je pro daný pojem užíváno označení *Cyberspace*, kdy kyberprostor lze vymezovat jakožto: „*prostor kybernetických aktivit, či jako prostor vytvořený informačními a komunikačními technologiemi*“ (KOLOUCH, BAŠTA a kol., 2019, s. 36)

Kyberprostor dle odborníků lze charakterizovat na základě některých jeho typických vlastností, k nimž je možné řadit například následující: (KOLOUCH, BAŠTA a kol., 2019, s. 36)

- globálnost,
- decentralizovanost,
- interaktivnost,
- otevřenost,
- bohatost na informace,
- nebo také možnost ovlivňování mínění (uživatelů či skrze ně),

Kyberprostor je sférou, v jejímž rámci (ve spojení s nímž) se mohou u člověka rozvíjet různé patologické projevy chování a prožívání. (BLINKA, 2015, s. 32-33) Více o těchto patologických bude uvedeno v kapitole číslo 4 textu.

1.2. Výchova

Z pedagogického hlediska je možné výchovu vymezovat jako: „*dlouhodobé i jednorázové záměrné cílevědomé jednání, jehož smyslem je optimální rozvoj člověka (...) dosažení pozitivních změn v osobnosti.*“ (KOLÁŘ, 2012, s. 163) Kromě toho je možné na výchovu pohlížet jakožto na činnost specifickou pro člověka. (KOLÁŘ, 2012, s. 163)

Jako podstatu výchovy člověka Helus prezentuje: „*záměrné působení organizované tak, aby se dítěti dostávalo hlubokých a přesvědčivých prožitků čtvrtého druhu,*“ k nimž patří prožitky krásy, prožitky dobra, pravdy, nebo také řádu. (HELUS, 2018, s. 255)

Jak upozorňuje ve svém příspěvku Kořa, je nezbytně nutné, aby byla výchova člověka zakotvena v realitě (v realitě), nemá-li se její působení míjet účinkem. (HELUS, JEDLIČKA, 2014, s. 62) Zde lze spatřovat nutnost pokrývání taktéž práce s online prostředím a informačním a komunikačními médii, jelikož tyto v současnosti již ve velmi vysoké míře spoluutvářejí realitu běžného života člověka v technicky rozvinuté zemi.

Dočekal, Müller, Harris a Heger pak ve své knize potvrzují fakt, že v současném digitálním věku není výchova dítěte nemožnou – konkrétně autoři uvádějí následující komentář k dané problematice: „*Ačkoli výchova dětí v digitálním věku může vypadat jako neřešitelný problém, není zas tak těžké zajistit vašemu dítěti v online světě bezpečí a zároveň mu dopřát informace a zkušenosti, které bude v budoucnu tolik potřebovat.*“ (DOČEKAL, MÜLLER, HARRIS, HEGER, 2019, s. 25)

Na výchovu ve vztahu k digitálním technologiím a prostředí, které nabízejí – tedy i ve vztahu ke kyberprostoru a fenoménů, s nimiž je tento spojen (ať již pozitivních, či naopak negativních) – je tedy nutné klást značný důraz u nedospělých jedinců.

1.3. Vzdělávání

Vzdělávání je dle Koláře definováno jako: „*proces organizovaný a realizovaný ve speciálních vzdělávacích zařízeních i proces individuální aktivity. (...) získávání poznatků (vědomostí), dovedností, postojů.*“ (KOLÁŘ, 2012, s. 179) Ve spojení s výchovou je pak možné hovořit o edukaci člověka, kdy edukační procesy (působení na jedince) zahrnuje právě jak výchovu, tak i jeho vzdělávání. (KOLÁŘ, 2012, s. 36)

Již v rámci dokumentu *Strategie digitálního vzdělávání do roku 2020* je možné pro Českou republiku spatřovat zakotvení konceptů digitálních kompetencí. (ČERNÝ, 2019, s. 18) Bohužel i přes tento fakt odborníci upozorňují na to, že v běžné praxi aplikace zmiňovaného přístupu značně pokulhává. Dočíst se lze ke zvolené problematice například následující: „*Na valné většině základních škol neexistuje nic jako předmět mediální výchova. Mladí lidé jsou tak vydáni napospas svým mobilům, ze kterých na ně marketingová a mediální profesionálové ve službách bůhví koho chrlí tunu obsahu.*“ (DOČEKAL, MÜLLER, HARRIS, HEGER, 2019, s. 179)

Vzdělávání týkající se moderních – digitálních – technologií tak v rovině aplikační ve sféře školství v České republice není na dostatečné úrovni. Přitom, jak podotýká autor Helus, je to právě proces vzdělávání, který má na zásadní význam pro to, jakým způsobem se vyvíjí lidský jedinec v dětství a během svého mladého života (tedy i v době dospívání), (HELUS, 2018, s. 258) výuka týkající se informačně komunikační technologií, digitálního světa, internetu a jím zprostředkovaného kyberprostoru je tedy bezesporu zásadním procesem, jež by měl nedospělý jedinec postupovat při své docházce do (minimálně povinného stupně) vzdělávací soustavy.

Jako výrazné negativum odborníci spatřují ten fakt, že: „*České školství ustrnulo v letargii. Jen na každé desáté škole se vyučuje mediální gramotnost, učitelé nemají k dispozici publikace, podle nichž by mohli vykládat digitální svět.*“ (DOČEKAL, MÜLLER, HARRIS, HEGER, 2019, s. 17)

Zanedbávání výchovy a vzdělávání lze samy o sobě řadit do oblasti sociálních patologií, konkrétně se jedná o prvky zanedbávání dítěte ze strany osob, které za něj nesou odpovědnost (tedy zejména zákonných zástupců, rodičů). (FISCHER, ŠKODA, 2014, s. 162)

Kromě toho, že se mohou patologie rozvíjet nedostatečnou výchovou lidského jedince je pak možné taktéž jeho ohrožení rozvoje sociální patologie na základě jeho nízké obeznámenosti s možnými riziky virtuálního světa, na něž si musí dávat při pohybu v kyberprostoru pozor. O tom, která konkrétní riziko to mohou být, bude více zmíněno v kapitole číslo 4 předkládaného textu.

1.4. Kyberšikana

Šikana je odborníky nahlížena coby sociálně patologická forma chování. (FISCHER, ŠKODA, 2014, s. 26) Jako taková u osob, které jsou jí vystaveny, může způsobovat značný stres, který bývá často dlouhodobým. (FISCHER, ŠKODA, 2014, s. 119) V odborných zdrojích je možné se dozvědět, že: *„Pojem šikana je dnes používán pro daleko širší spektrum sociálněpatologických jevů než v devadesátých letech.“*

(JANOŠOVÁ, KOLLEROVÁ, ZÁBRODSKÁ, KRESSA, DĚDOVÁ, 2016, s. 22)

O pojmu sociálních patologií bude v textu více uvedeno v jeho dalších oddílech, specificky zejména v podkapitole 4.1.

Kyberšikanu je dle Černé vhodné nahlížet jako „rozšíření“ šikany běžného (tradičního) charakteru, nikoli pouze jako fenomén, který se týká výhradně a jen vzniku a fungování nových technologií. (ČERNÁ, 2013, s. 20) Vzhledem k tomu, že je tedy kyberšikana s tradiční šikanou reálně úzce spjatá, logicky s touto sdílí také základní rysy a projevy běžné šikany probíhající mimo online prostředí. (ČERNÁ, 2013, s. 20) Kolář ve své publikaci hovoří o kyberšikaně jakožto o specifické formě šikany psychické. (KOLÁŘ, 2016, s. 14)

Kyberšikanu jako takovou je možné definovat jako: *„kolektivní označení forem šikany prostřednictvím elektronických médií, jako je internet a mobilní telefony, které slouží k agresivnímu a záměrnému poškození uživatele těchto médií.“* (PRICEOVÁ, DALGLEISH, 2010, s. 51)

Kovářová ke kyberšikaně uvádí, že tato má oproti „tradiční“ šikaně svá vlastní specifika, jež ve svém dopadu v praxi zesilují nežádoucí dopady na její oběť, jelikož jsou neustále dostupné téměř komukoli na světě skrze médium internetu. (KOVÁŘOVÁ, 2019,

s. 33-34) K charakteristickým rysům kyberšikany tak lze uvést následující:(KOVÁŘOVÁ, 2019, s. 33-34)

- Důsledky vázané na neustálou dostupnost nástrojů pro šikanu oběti;
- Prakticky nemožný únik před kyberšikanou s ohledem na rozšíření médium internetu;
- Vznik digitálních stop jednání, které oběti, proti níž je namířena, způsobuje újmu;
- Dlouhodobé působení na oběť;
- Hrozba znovuobjevení se oběť poškozujícího obsahu kdykoli v budoucnu.

Autorka Černá pak k charakteristikám kyberšikany uvádí následující body, které ji vystihují:(ČERNÁ, 2013, s. 20-21)

- Průběh na základě elektronických médií;
- Záměrnost agrese (agresivního aktu) ze strany útočníka;
- Opakovanost;
- Mocenská nerovnováha;
- A v neposlední řadě prožívání situace coby nepříjemné až ubližující ze strany oběti.

1.5. Kriminalita

Kriminalitu lze vymezovat jakožto: „výskyt trestného chování vyjádřeného souhrnem trestných činů spáchaných na určitém území ve vymezeném časovém úseku.“(VALIŠOVÁ, KASÍKOVÁ, BUREŠ, 2011, s. 413) Lze tedy hovořit například o kriminalitě žáků českých základních škol druhého stupně v určitém období apod. Synonymním výrazem pro kriminalitu je zločinnost.(VALIŠOVÁ, KASÍKOVÁ, BUREŠ, 2011, s. 413)

Kriminalita spadá ve svém obecném vymezení vždy mezi jevy, které jsou hodnoceny jako sociálně patologické. (BLINKA, 2015, s. 16) Představuje jeden z nejzávažnějších a také vysoce společensky nebezpečných jevů, (jevů, (FISCHER, ŠKODA, 2014, s. 169) a to na celosvětové úrovni. (FISCHER, ŠKODA, 2014, s. 15)

Pod pojem kriminality spadají například takové projevy člověka, jako jsou krádeže, zakládání požárů a řada dalších. (FISCHER, ŠKODA, 2014, s. 122) V případě počítačové kriminality se pak jedná o: „*velkou množinu všech kriminálních aktivit, spojených s počítačem jako nástrojem, případně cílem trestné činnosti.*“ (MATOUŠKOVÁ, 2013, s. 153) Autorka Matoušková do dané skupiny kriminálních aktivit řadí například počítačové pirátství, krádeže finančních prostředků aj. (MATOUŠKOVÁ, 2013, s. 153)

Kromě kyberkriminality se lze tedy v odborných zdrojích setkávat taktéž i s označením počítačová kriminalita – pro účely předkládaného textu budou tato označení považována za synonymní, jelikož pro pobyt v online prostředí – tedy v kyberprostoru – je zapotřebí výpočetních technologií, kterou počítat zcela jistě představuje, je možné na jejím základě participovat na informačním a komunikačním dění na internetu.

V případě kriminality mládeže je možné hovořit o určitých specifikách, jimiž se tato vyznačuje, a to s ohledem na značnou míru nezralosti jedinců vyplývající z neukončenosti jejich psychosociálního vývoje. (VALIŠOVÁ, KASÍKOVÁ, BUREŠ, 2011, s. 413), (vývojová specifika žáků základních škol – zejména jedinců na jejich druhém stupni – budou uvedena v kapitole číslo 2 textu.) Jak kyberšikana, tak i kriminalita jsou manifestacemi (možnými formami) rizikového chování, s nimiž se lze setkávat u dospívajících (adolescentů). (DOLEJŠ, OREL, 2017, s. 57)

2. Žáci druhého stupně základní školy

Druhá z teoretických kapitol obsahuje poznatky vztahující se k populaci žáků druhého stupně základního vzdělávání z hlediska vývojové psychologického. Kromě psychologického pohledu na to období života lidského jedince, které je možné – s přihlédnutím k věku žáka druhého stupně základní školy – označovat za pubescenci a

adolescenci, kapitola též zahrnuje poznatky týkající se využívání moderních technologií v edukaci dané populace osob, a to s ohledem na platné kurikulum pro danou populaci určené.

2.1. Vývojové období pubescence a adolescence

Je vhodné upozornit, že v případech nadměrného užívání internetu u populací dětí či dospívajících jedinců je nutné vždy brát v potaz vliv rodiny na podobné projevy zástupců daných populačních skupin. (BLINKA, 2015, s. 15)

Jak upozorňuje ve své monografii autorka Ševčíková, dospívající jedinci mají za určitých podmínek výrazné sklony k tomu, aby se z nich stávali kyber-agresoři, a to zejména v situacích, kdy se tito vyznačují sníženou měrou empatie. (ŠEVČÍKOV, 2014, s. 123) Podle Vetešky s Fischerem je nutné dbát na sledování vývoje dítěte a dospívajícího, jelikož v případě, že jedinci v daných vývojových obdobích jsou vystaveni nežádoucímu působení v podobě nejrůznějších deprivací nebo třeba i psychického týrání, existuje u nich následně větší předpoklad rozvoje kriminálních projevů (stávají se z nich delikventi apod.). (VETEŠKA, FISCHER, 2020, s. 60)

Pubescenti a adolescenti jsou jedinci, kteří se nacházejí ve fázi vývoje, jež je označována jako dospívání. (LANGMEIER, KREJČÍŘOVÁ, 2006, s. 142-143) Jak bylo zmíněno již v kapitole číslo 1 textu, dospívající jedinci se vyznačují značnou psychosociální nezralostí, což u nich může způsobovat vyšší náklonnost k nevhodným projevům v dané oblasti zájmu – v určitých případech pak může docházet až k manifestacím sociálních patologií spojených s rizikovým chováním dospívajícího žáka.

Dle Vágnerové dospívání představuje přechodné období mezi dětstvím a dospělostí, které lze vymezovat věkovým intervalem přibližně od 10 do 20 let – v daném období dochází u člověka ke komplexní proměně ve všech rovinách jeho fungování (tedy v rovině fyzické, psychické i sociální). (VÁGNEROVÁ, 2012, s. 367) Z dané informace je tedy možné vyvozovat, že se jedná o období náročné.

Z hlediska psychologického lze u dospívajících upozornit na jejich nižší míru frustrační tolerance a proměnlivost nálad, (VÁGNEROVÁ, 2012, s. 391) v rovině

sociální je pro dospívající charakteristické, že tráví stále méně času se svými rodiči (VÁGNEROVÁ, 2012, s. 404) a mohou mít problémy s osobami, které se neprojevují autenticky (odtud může pramenit například jejich problém s autoritami). (VÁGNEROVÁ, 2012, s. 403) V rovině fyzické pak lze zmínit navyšující se význam sexuality a počítačový rozvoj intimního života jedince (sexualita se stává jednou z výrazných složek osobnosti žáků staršího školního věku). (VÁGNEROVÁ, 2012, s. 369)

2.2. Využívání moderních technologií

K moderním technologiím lze řadit například internet, počítač, e-mail a další, které: „obvykle modernímu člověku slouží a pro většinu lidí není jejich využívání spojeno s žádnými problémy.“ (FISCHER, ŠKODA, 2014, s. 125)

Využívání technologií je běžnou součástí života osob v rozvinutých společnostech. Potvrzuje to například autor Blinka, který uvádí, že digitální technologie s velkou razancí pronikly jak do domácností, tak ve vysoké míře také například i do volného času jednotlivců. (BLINKA, 2015, s. 32)

Další autoři pak danou informaci rozšiřují o poznatky týkající se přímo dospívajících, když uvádějí, že: „dnešní teenager žije ve fyzickém a současně v digitálním světě od malička. (...) Děti musejí zákonům digitální džungle porozumět, protože před ní neutečou. Typická česká škola na život v budoucnu nepřipravuje, ovšem digitálně gramotný rodič ano.“ (DOČEKAL, MÜLLER, HARRIS, HEGER, 2019, s. 17)

Nejenže tedy dospívající jedinci musí umět s technologiemi žít, je nutné je v oblasti jejich využívání taktéž aktivně vzdělávat.

V rámci výchovy a vzdělávání dospívajících ohledně digitálních technologií je podle odborníků zcela zásadní reflektovat následující body: (DOČEKAL, MÜLLER, HARRIS, HEGER, 2019, s. 18)

- Věnovat se digitálnímu vzdělávání nejen ve škole, ale taktéž i v rodině;
- Zkoumat vývoj umělé inteligence;
- Sledovat texty týkající se inovací;
- Sledovat dokumenty zabývající se inovacemi;

- Vysvětlit dospívajícímu, jakým způsobem je vhodné zabezpečovat citlivá data (jak využívat hesla v prostředí internetu);
- Vysvětlit, jak se vyhýbat sociálně patologickým jevům (nenechat tyto u sebe zakořenit) – ať už se jedná o kyberšikanu, nebo například o anorexii či jiné;
- Nezapomenout na edukaci týkající se fakenews (proč tyto nečíst);
- Informovat dospívajícího, proč by neměl propadat depresi z online obsahů, s nimiž přichází do kontaktu (například z „dokonalých“ fotografií sdílených přáteli, známými osobnostmi aj.);
- Poučit dospívajícího, že například Instagram je schopen na základě takzvaného behaviorálního cílení rozpoznávat jejich aktuální náladu a tuto využívat za účelem prodeje apod.;
- Upozornit, že skrz displeje digitálních komunikačních technologií mohou být „špehováni“ a následně taktéž i manipulováni;
- Informovat dítě či dospívajícího, že sociální sítě skrze své nastavené algoritmy si kladou za cíl podporovat horší stránky v člověku – jeho tendenci k hádkám, urážkám apod. – jelikož vyvolávání prudkých emocí zajišťuje, že člověk stráví online větší množství času.

2.2.1. Zakotvení v kurikulu

V kurikulárním dokumentu *Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání* není možné v jeho současném znění narazit na jedinou zmínku o **kybeprostoru**. (BALADA, 2016, s. 50) Tento pojem jednoduše není součástí dokumentu státní úrovně kurikula pro povinné základní vzdělávání občanů České republiky. Stejně tak nejsou v dokumentu zmíněny ani termíny kyberšikana či kyberkriminalita. (BALADA, 2016, s. 61)

Pojem šikany kurikulum zakotvuje, a to v rámci vzdělávacího oboru Člověk a jeho svět, konkrétně oblasti označované jako Člověk a jeho zdraví, kdy k učivu v této sféře zájmu patří (vedle jiného) taktéž právě i tematika šikany, a to v souvislosti s problematikou osobního bezpečí a možných krizových situací. (BALADA, 2016, s.

95)Dále je šikana v dokumentu kurikula zmíněna i v souvislosti s učivem předávaným žákům v případě lidských práv (tato spadají do vzdělávací oblasti Člověk, stát a právo). (BALADA, 2016, s. 150) Zmínka o šikaně je v kurikulu zavedena také i v rámci výchovy žáků ke zdraví, kdy tito v bodě učiva soustředěného na možná rizika ohrožující jejich zdraví prevence podobných rizik jsou obeznamováni s různými projevy násilí včetně šikany. (BALADA, 2016, s. 96)

Kromě učiva, jemuž jsou žáci vystavováni, RVP ZV zakotvuje šikanu i ve vztahu k materiálním, personálním, hygienickým, organizačním a jiným podmínkám, v nichž má být kurikulum uskutečňováno – v této souvislosti dokumentu upozorňuje na to, že žáci mají být před šikanou coby jedním z patologických jevů chráněni (jedná se o psychosociální podmínku, kterou je nutné ze strany pedagogů v praxi naplňovat).(BALADA, 2016, s. 27) **Kyberšikana** je opět jedním z termínů, jež RVP ZV specificky nezakotvuje. (BALADA, 2016, s. 28)

Pojem **moderních technologií** RVP ZV zmiňuje jen jedinkrát, v souvislosti se vzděláváním žáků v oboru *Cizí jazyk*, kdy učivo žáků druhého stupně základních škol má zahrnovat právě moderní technologie a média coby jeden z tematických okruhů. (BALADA, 2016, s. 27)

K **technologiím** jako takovým se ovšem kurikulum vyjadřuje četněji. Například již v rámci samotné vymezení jedné z klíčových kompetencí žáků je jasně uvedeno, že na konci základního vzdělávání by měl žák být schopen využívat informační a komunikační prostředky i technologie za účelem participace na kvalitní, efektivní komunikaci se světem okolo. (BALADA, 2016, s. 11)

Dále pak jsou technologie kurikulem vztahovány ke vzdělávací oblasti *Člověk a příroda*, u níž je zdůrazněno, že žáci mají být vedeni k lepšímu pochopení současných technologií a jejich využívání proto, aby byli schopni se dobře zorientovat v běžném životě. (BALADA, 2016, s. 62) Vzdělávací oblast *Člověk a svět práce* obsahuje poznámku o tom, že žáci mají být vedeni z rozvoji uživatelských dovedností u technologií. Na druhém stupni základní školy je dokonce jedním z hlavních tematických okruhů dané vzdělávací oblasti okruh označovaný jako Využití digitálních technologií.(BALADA, 2016, s. 103) Z konkrétního učiva stanoveného kurikulem pro vzdělávací oblast je možné zmínit učivo důležitých technologických postupů, (BALADA, 2016, s. 107) nebo

digitální techniku, digitální technologie, počítačové programy a mobilní služby.(BALADA, 2016, s. 111)

Vzdělávání žáků v rámci filmové a audiovizuální výchovy zahrnuje z hlediska kurikulárního informace o tom, že pozornost ve vzdělávání žáků má být orientována na užívání technologií coby prostředků realizace záměru (ne jakožto cíle). (BALADA, 2016, s. 118) Pro první stupeň základních škol platí, že žáci mají být z hlediska vzdělávacího obsahu daného oboru vzdělávání vedeni k využívání technologií umožňujících ztvárnění pohybového efektu.(BALADA, 2016, s. 119)

Ve výchově k myšlení v evropských a globálních souvislostech RVP ZV uvádí, že žáci mají být vedeni k využívání informačních a komunikačních technologií – zejména internetu – coby nástrojů zisku informací o jednotlivých státech Evropy (potažmo světa) a jejich životě. (BALADA, 2016, s. 131)

V rámci multikulturní výchovy kurikulum upozorňuje na jejich blízké propojení se vzdělávací oblastí *Informační a komunikační technologie*. (BALADA, 2016, s. 132) U environmentální výchovy se lze v kurikulu dočíst, že dané průřezové téma využívá aktivně výpočetní techniku za účelem zjišťování například stavu prostředí, ekologických problémů apod. (BALADA, 2016, s. 135) Konkrétně je v kurikulu v této souvislosti uvedeno následující: „*Komunikační technologie podněcují zájem o způsoby řešení ekologických problémů možností navazovat kontakty v této oblasti a vyměňovat si informace v rámci kraje, republiky, EU a světa.*“ (BALADA, 2016, s. 135) Průřezové téma mediální výchovy je pak těsně propojeno se vzdělávací oblastí Informační a komunikační technologie, a to na příklad skrze využívání digitálních dokumentů coby zdrojů potřebných informací. (BALADA, 2016, s. 137) Jeden z tematických okruhů vzdělávání v rámci mediální výchovy představují například technologické možnosti a jejich omezení. (BALADA, 2016, s. 139)

Zřejmě největší oddíl s nejvíce informacemi týkajícími se (moderních) technologií je v RVZ ZV ten, který se věnuje již v textu dříve zmiňované vzdělávací oblasti *Informační a komunikační technologie*. (BALADA, 2016, s. 14)

Obsah dané vzdělávací oblasti je na základě kurikula v současnosti v českých základních školách realizován jak na prvním, tak i na druhém stupni z hlediska školského systému. (BALADA, 2016, s. 142)

V rámci charakteristiky dané vzdělávací oblasti je možné se v dokumentu RVP ZV dočíst, že tato: „umožňuje všem žákům dosáhnout základní úrovně informační gramotnosti – získat elementární dovednosti v ovládnutí výpočetní techniky a moderních informačních technologií, orientovat se ve světě informací, tvořivě pracovat s informacemi a využívat je při dalším vzdělávání i v praktickém životě.“ (BALADA, 2016, s. 38) Edukace v rámci uváděných bodů zájmu je nutná s ohledem na vzrůstající tlak (potřebu) na osvojování si dovedností zacházení s výpočetními technologiemi – bez těchto není prakticky možné, aby se jedinec v dospělosti uplatnil na trhu práce, ale také i ve sféře volnočasových aktivit aj. (BALADA, 2016, s. 38)

Zvládnutí výpočetních technologií umožňuje člověku v jakémkoli věku odlehčovat paměť – tento si může potřebné informace vyhledat v online prostoru a nemusí si vše důležité neustále pamatovat (moderní technologií pomáhají naplňovat koncept „učení kdykoli a kdekoli“). (BALADA, 2016, s. 38) Dovednosti nabyté v dané vzdělávací oblasti jsou navíc žáky hojně užívány také v jiných oblastech vzdělávání. (BALADA, 2016, s. 38)

Žáci by měli být v rámci vzdělávací oblasti *Informační a komunikační technologie* cíleně vedeni k rozvoji zejména v následujících bodech, jež by pedagogové měli v rámci svého profesního snažení – ve výuce – pokrývat tak, aby bylo možné předpokládat efektivní rozvoj klíčových kompetencí jednotlivců: (BALADA, 2016, s. 38)

- V poznávání úlohy informací (informačních činností);
- Ve využívání moderních informačních a komunikačních technologií;
- V porozumění toku informací (od vzniku, přes uložení na médium, přenos, zpracování a vyhledávání až po jejich praktické využití);
- Ve schopnostech formulace vlastního požadavku a využívání algoritmického myšlení v interakci s počítačem;
- V porovnávání informací (poznatků) pocházejících z většího množství různých informačních zdrojů – tedy v konečném důsledku v dosahování vyšší míry věrohodnosti vyhledávaných informací;

- Ve využívání výpočetních technologií (například aplikačního nebo výukového softwaru) za účelem zvýšení efektivity vlastní učební činnosti, obecně za účelem racionálnější organizace práce;
- V tvořivém využívání jak softwarových, tak i hardwarových prostředků za účelem prezentace výsledků vlastní práce;
- V pochopení funkce výpočetní techniky coby prostředku, který může simulovat a modelovat jevy či procesy přírodního či sociálního charakteru;
- V respektování práv na duševní vlastnictví při využívání softwaru;
- V zaujímání odpovědného, etického přístupu k obsahům nevhodného charakteru, s nimiž jedinec přichází do kontaktu v médiích (zejména při využívání média internetu);
- V šetrné práci s výpočetní technikou (výpočetními technologiemi).

3. Pozitivní možnosti využití kyberprostoru u žáků základních škol

Třetí z teoretických kapitol dokumentu je orientována na tematiku možných pozitiv, která s sebou využívání kyberprostoru za účelem edukace (tedy výchovy y vzdělávání) žáků základních škol – zejména jejich druhých stupňů – přináší. Zvláště zde bude přihlíženo k možným pozitivům vzdělávacím a těm, které lze považovat za obecně výchovná.

3.1. Přínosy k výchově žáka

Jak uvádí autor Procházka, je možné kyberprostor vnímat jako fenomén, v jehož rámci je lidem umožňováno například utváření nových přátelství (jejich navozování). (PROCHÁZKA, 2014, s. 115) Pozitivní možnosti působení ve své publikaci připouští taktéž i autor Blinka, který dané přesvědčení zakládá na takzvaném modelu smíšených účinků – tedy na faktu, že účinky působení závisí na konkrétním kontextu (situaci, způsobu využívání média apod.). (BLINKA, 2015, s. 12)

(Tímto autor Blinka připouští ovšem tedy nikoli pouze pozitivní, ale i možné negativní dopady působení médií na lidské jedince.) (BLINKA, 2015, s. 12)

Z pozitivních dopadů (následků) užívání moderních technologií – pohybu v kyberprostoru za pomoci internetu – je možné jmenovat konkrétně například navození pocitu uvolnění, možnost nalezení komunity, k níž cítí jedinec vysokou míru příslušnosti apod. (BLINKA, 2015, s. 14) Jako zásadní protipól pozitivních dopadů pak lze v dané souvislosti jako výrazné negativum zmínit možnost vzniku závislosti na internetu, nebo minimálně prohloubení sociální izolace dospívajícího. (BLINKA, 2015, s. 14) O negativech spojených s kyberprostorem a jeho využíváním bude více uvedeno v kapitole číslo 4 předkládaného textu.

Jak pozitivní, tak i negativním způsobem lze vykládat například informaci o tom, že: „*nová média přinesla velký vliv na psychickou pohodu, fyzickou a sociální pohodu.*“ (BLINKA, 2015, s. 12)

V návaznosti na poznatky z obsahu kurikula určeného pro vzdělávání žáků na základních školách lze upozornit, že právě na daný fakt je nutné dospívající jedince

výrazně upozorňovat – že pobyt a pohyb v kyberprostoru pro ně může mít zásadní pozitivní, ale také i negativní dopady. Toto lze považovat za základní bod výchovy nedospělých osob v souvislosti s moderními technologiemi a fungováním internetu (virtuálního světa, který utváří).

Pobyt kyberprostoru dle Bradleyho: „*Pomáhá zablokovat negativní prožívání nebo utéct do jiné reality, reality hraní nebo přijmutí fantazie o sobě jako o úspěšném hráči, který splatí všechny své dluhy a bude respektovaný.*“ (BLINKA, 2015, s. 158)

3.2. Přínosy ve vzdělávání žáka

Již v souvislosti s kurikulárním zakotvením problematiky moderních technologií v procesu edukace žáků na základních školách bylo zmíněno, že zásadním pozitivem kyberprostoru (obecně implementace média internetu) do procesů vzdělávání je přechod na koncept „učení tady a teď“, tedy prakticky kdykoli a kdekoli, má-li konkrétní osoba přístup do online prostoru.

Autor Černý k tomuto bodu konkrétně uvádí, že: „*online prostředí umožňuje snazší sdílení vědeckých dat, spolupráci komunit, občanský aktivismus nebo pěstování partnerských vztahů.*“ (ČERNÝ, 2019, s. 27-28)

V současnosti navíc již online učební programy užívané v procesech výuky již nejsou výjimkou. (SPITZER, 2014, s. 194)

Mnohem větší pozornost bude v souvislosti s možnostmi působení kyberprostoru na žáky základních škol věnována případným negativním dopadům jeho vlivu. Těmto je věnována pozornost v obsahu kapitoly číslo 4 předkládaného textu.

4. Negativní možnosti využití kyberprostoru u žáků základních škol

V komparaci s předchozím teoretickým oddílem textu – kapitolou číslo 3 – je oddíl s číselným označením 4 zaměřena problematiku negativ, jež lze spojovat s využíváním kyberprostoru za účelem edukace žáků základních škol. V daném ohledu nebudou opomenuta jak případné negativna pro oblast vzdělávání, tak i výchovného působení na pubescenty/adolescenty. Specificky je v kapitole kladen důraz na sociálně patologické jevy, které jsou odborníky v současnosti spojovány zejména s užíváním internetu coby média, s jehož pomocí je možné kyberprostor aktivně využívat. V centru zájmu stojí z hlediska podobných jevů zejména kriminalita a také kyberšikana, ovšem nikoli výlučně pouze tyto dva fenomény.

Hned v úvodu do kapitoly je možné uvést následující komentář autora Spitzera k digitálním médiím jako takovým: *„Digitální média způsobují závislost a okrádají nás o spánek. Poškozují paměť, berou nám duševní práci, a proto jsou pro potřeby učení v oblasti vzdělávání naprosto nevhodná.“* (SPITZER, 2014, s. 246) Jak bylo v kapitole číslo 2 textu ve spojení s kurikulem pro základní školy ilustrováno, moderní technologie jsou součástí edukace českých žáků, ovšem výše zmíněný komentář přesto není vhodné brát na lehkou váhu. Otevírá problematiku možných negativ spojených s využíváním kyberprostoru v edukaci žáků základních škol.

4.1. Sociálně patologické jevy spojené s využíváním internetu

V návaznosti na poznatky kapitoly číslo 2 předkládaného textu, v níž byly zdůrazňovány pozitivní faktory týkající se kyberprostoru a jeho užívání člověkem je možné na tomto místě upozornit na fakt, že vedle příležitostí k navazování nových (přátelských) vztahů je kyberprostor také i prostředím, které s sebou přináší prostor pro manifestace celé řady antisociálních projevů v chování člověka. (PROCHÁZKA, 2014, s. 155)

Dle autorky Youngové je vhodné počítat s tím, že při využívání kyberprostoru může u jeho uživatelů docházet k rozvoji celé řady závislostí, k nimž lze řadit zejména: (BLINKA, 2015, s. 32-33)

- Závislost na kybersexu – v jehož případě dochází k tomu, že jedinec využívá kompulzivním způsobem stránky pro dospělé proto, aby zde sledoval pornografii či se v jiných formách věnovat kybernetickým sexuálním praktikám;
- Závislost na kyber-vztazích – jedná se o případy, kdo se osoba v nadměrné míře angažuje ve vztazích, které jsou udržovány nikoli přímou vzájemnou fyzickou interakcí, ale prostřednictvím internetu;
- Net-kompulzi – zahrnující kupříkladu obsesivní formy nakupování, gamblingu apod.;
- Informační přesycení – zapříčiněnou/projevující se kompulzivně podmíněným surfováním na internetu, v jehož rámci jedinec vyhledává v nejrůznějších databázích
(v angličtině je pro daný fenomén užíváno označení *informationoverload*);
- Závislosti na počítači – tato se projevuje nejčastěji obsesí v podobě hraní nejrůznějších her (pro jednoho či více zapojených hráčů).

Pro posouzení, zda je využívání internetu (tedy pobývání jedince v kyberprostoru) již patologickým, existují následující kritéria, s nimiž lze nakládat ve vztahu ke všem poruchám týkajících se užívání internetu:(BLINKA, 2015, s. 43)

- Salience – internet a jeho užívání se stávají hlavní náplní života jedince;
- Abstinenční syndrom – podrážděnost, úzkost až depresivita jedince, který nemá přístup k internetu;
- Stále narůstající potřeba trávení času v prostředí internetu;
- Ztráta kontroly nad aktivitami provozovanými v online režimu (včetně neúspěšných pokusů o omezování podobných aktivit);
- Ztráta dřívějších zájmů, jimž se jedinec mimo internet věnovat;
- Pokračování v online aktivitách i přes jejich zjevné negativní odpady na jedince (jeho zdraví);
- Lhaní v otázce reálně stráveného času na internetu;

- Internet je využíván coby prostředek (nástroj) řešení problémů, nebo jen špatné nálady;
- Objektivní negativní dopady trávení času v kyberprostoru pro osobní a pracovní (popřípadě studijní) život jedince.

V publikaci autora Černého je možné narazit na informaci uvádějící, že s sebou online prostředí přináší problémy v podobě nejen například kyberšikany, ale taktéž i takových fenoménů, jakými jsou kybergrooming, stalking či kyberstalking, sexting a řada dalších podobných negativních jevů z hlediska sociálního. (ČERNÝ, 2019, s. 108) Zejména kyberšikaně bude v dalších podkapitolách dokumentu věnována specifická pozornost (společně s kriminalitou vážící se ke kybeprstoru/online prostředí).

4.1.1. Kyberšikana

Kyberšikana jako fenomén spojený s využíváním moderních technologií a internetu (tedy s kybernetickým prostorem fungování současného člověka) byla již podrobněji charakterizována v prvním kapitole textu.

Na tomto místě tak bude pouze doplněno, že kyberšikana je považována za nepříjemnou „novinku“ manifestující se ve školním životě člověka, a to kvůli tomu, že většině žáků dnes již do vyučování vnáší média typu mobilních telefonů či jiných digitálních technologií, které jsou schopné vytvářet fotografie nebo dokonce videozáznamy. (DOČEKAL, MÜLLER, HARRIS, HEGER, 2019, s. 51)

Jako problém v podobě sociální patologie bývá ve školním prostředí kyberšikana zpravidla řešena zejména od třetího ročníku základních škol výše. (DOČEKAL, MÜLLER, HARRIS, HEGER, 2019, s. 51) Pro žáky druhých stupňů povinného základního vzdělávání tak není již přílišnou novinkou.

Kyberšikana je z hlediska svého provádění o poznání snazším procesem z hlediska toho, kdo jí utváří, než je tomu v případě běžné šikany. (DOČEKAL, MÜLLER, HARRIS, HEGER, 2019, s. 45) Do sféry kyberšikany spadá (krom jiného)

například rozesílání trapných fotek spolužáků, kteří jsou tímto způsobem zesměšňování apod. (DOČEKAL, MÜLLER, HARRIS, HEGER, 2019, s. 15)

4.1.2. Kriminalita

Kriminalita je též fenoménem těsně propojeným s kyberprostorem, jeho fungováním a užíváním. Dokazuje to například informace o tom, že: „*v online prostředí dochází k rozsáhlé kriminalitě, obchodu s drogami či dětskou pornografií.*“ (ČERNÝ, 2019, s. 27) Kyberkriminalita je tedy zásadní problematikou, jež by neměla v souvislosti s kyberprostorem a vlivy na jednotlivce (možnými dopady zapojení do daného prostoru) být opomíjena.

Kriminalita v kyberprostoru je fenoménem, který je podporován samotným charakterem tohoto prostoru. Jak upozorňuje autor Černý, internet byl od počátku navrhován jakožto nezabezpečený, jelikož na počátku nikdo nepředpokládal, že komunikace v jeho rámci by mohla nabývat citlivého či dokonce kriminálního charakteru. (ČERNÝ, 2019, s. 99)

Konkrétní projevy kyberkriminality lze ilustrovat například na základě následujícího vyjádření: „*Organizovaná kriminální činnost spočívající většinou ve vytvoření obchodů se zbožím známých značek, kde hlavním lákadlem jsou nízké ceny. Třeba až desetina skutečných.*“ (DOČEKAL, MÜLLER, HARRIS, HEGER, 2019, s. 66) Samozřejmě kriminalita v kyberprostoru nemusí být vždy organizovanou záležitostí, mohou se jí dopouštět i jednotlivci.

EMPIRICKÁ ČÁST

Empirická část práce vychází z teoretických poznatků definovaných v teoretické části práce.

Empirická část textu je tvořena třemi hlavními kapitolami. První z nich obsahuje informace o tom, jakým způsobem bylo empirické šetření zakotveno (jeho metodika stanovené před samotnou aplikací v praxi). Následně jsou v kapitole číslo 6 prezentována konkrétní data, jež bylo možné na základě provedeného výzkumného šetření získat a z nich vyplývající souhrn zjištění. V posledním oddílu aplikované části textu – kapitole číslo 7 – jsou pak v rámci diskuse vyhodnoceny stanovené výzkumné otázky a také hypotézy autora s ohledem na získaná data (a v případné komparaci s teoretickými poznatky vztahujícími se k jednotlivým bodům zájmu šetření).

5. Metodika empirického šetření autora

V rámci metodiky plánovaného výzkumného šetření byly nejprve stanoveny jeho základní parametry. Tyto zahrnují vymezení výzkumného problému a cíle šetření, délku, volbu schématu výzkumu, stanovení hypotéz a výzkumných otázek, na něž jsou autorem hledány odpovědi. Nezbytnou součástí jsou pak informace o vzorku respondentů zařazených do výzkumného šetření a metodě sběru dat o těchto jedincích, která byla zvolena jako vhodná.

5.1. Výzkumná otázka

Výzkumným problémem je: Jaké znalosti mají žáci posledních dvou ročníků základního vzdělávání o bezpečnosti využívání kyberprostoru při vzdělávání (ve škole i mimo vzdělávací instituci)?

5.2. Výzkumný cíl

Cílem je zjistit, jaké znalosti a dovednosti mají žáci osmých a devátých tříd základních škol o tématech spojených s rizikovým chováním na internetu, a to zejména s přihlédnutím k problematice kyberšikany.

Na základě těchto informací pak lze vyvozovat, zde je možné ze strany těchto žáků kyberprostor efektivně využívat za účelem edukace bez nadbytečného ohrožování sebe či druhých osob při pobytu v daném prostředí.

5.3. Schéma výzkumu

Pro výzkumné šetření bylo zvoleno kvantitativní výzkumné schéma, v jehož rámci budou od žáků základních škol shromažďována data, která budou následně vyhodnocována statistickým způsobem, zejména s přihlédnutím ke kvantitě zjišťovaných reakcí respondentů výzkumu.

5.4. Výzkum

Pro výzkum jsou stanoveny následující oblasti:

- O1: Jsou žáci posledních dvou ročníků základní povinné docházky tak, jak je tato stanovena na území České republiky, ve většině případů obeznámeni s významem pojmů kyberprostor a kyberšikana?
- O2: Mají žáci posledních dvou ročníků základní povinné docházky tak, jak je tato stanovena na území České republiky, osobní zkušenosti se sociálně patologickými jevy, které v kyberprostoru vznikají?
- O3: Jsou žáci posledních dvou ročníků základní povinné docházky tak, jak je tato stanovena na území České republiky obeznámeni s tím, jakým způsobem se mají v kyberprostoru projevovat, aby snížili riziko, že se stanou obětí kyberšikany či jiným sociálně patologickým fenoménem?

5.5. Výzkumné otázky

S oblastmi prezentovanými v podkapitole 5.4. dokumentu souvisejí taktéž i stanovené výzkumné otázky. Tyto byly pro empirické šetření formulovány v následující podobě:

- Jaké zkušenosti mají žáci posledních dvou ročníků základní povinné docházky s fenoménem kyberšikany?
- Které z postupů prevence rozvoje případných sociálních patologií při pobytu v kyberprostoru žáci osobně aktivně využívají (aplikují do praxe)?
- Se kterými z postupů prevence rozvoje případných sociálních patologií při pobytu v kyberprostoru jsou žáci osobně nejméně obeznámeni (nedochází u nich k jejich aplikaci do praxe)?

5.6. Výzkumný soubor

Respondenty výzkumného šetření jsou žáci 8. a 9. tříd základního vzdělávání probíhajícího na základních školách působících v České republice. Jedná se o žáky státem provozovaných škol vzdělávané na základě školních programů vycházejících z kurikula Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.

V souhrnu se jedná o 121 jedinců ze dvou různých škol (z každé byla zvolena jedna třída žáků osmé a jedna deváté třídy). Jedna ze základních škol působí v Západních Čechách, druhá pak na Jižní Moravě. Obě instituce byly do výzkumného šetření zapojeny na základě svolení ředitelů základních škol. Žáci pak byli do vzorku respondentů zařazeni na základě vlastního svobodného souhlasu a také na základě svolení zákonných zástupců v případě těch, kteří v době průběhu šetření nedosáhli věku 15 let.

5.7. Užitá metoda sběru dat

Vzhledem k volbě schématu výzkumu a také s ohledem na vysoké množství respondentů, kteří byli do šetření zapojeni, byl jako nástroj sběru potřebných dat zvolen dotazník. Tento je snadné administrovat z hlediska organizačního, časového i ekonomického.

Dotazník za účelem sběru potřebných dat byl vytvořen samotným autorem šetření. Jedná se o nástroj čítající celkem 13 položek. Většina položek je koncipována jako položka s nucenou volbou odpovědi (tato je v některých případech doplnění variantou „Jiné“). Celé znění dotazníku je možné zhlédnout v rámci přílohy číslo 1 předkládaného textu.

Vyhodnocení dat získaných administrací dotazníku v kapitole číslo 6 proběhne na základě prezentace výskytu absolutních četností jednotlivých reakcí žáků na jednotlivé otázky. Tato informace bude doplněna o poměrné zastoupení konkrétních vyjádření ve vzorku jako celku.

6. Data získaná výzkumným šetřením

V šesté kapitole jsou předkládána konkrétní data, jež byla za pomoci provedeného dotazníkového šetření získána od vzorku respondentů výzkumu. Prezentace dat proběhne vizuálně, na základě výsečových diagramů k jednotlivým položkám autorova dotazníku. Grafy budou doplněny komentářem obsahujícím informace o datech získaných od vzorku zkoumaných osob taktéž v podobě verbální, tedy textové. Za účelem práce s daty bylo využito softwarových nástrojů Microsoft Word a Microsoft Excel.

Položka číslo 1 dotazníkového šetření

Co podle tebe znamená kyberšikana?

Graf 1: Reakce žáků základních škol na první z položek dotazníku

Zdroj: *Data získaná dotazováním*

V první kladené otázce výzkumného šetření (v první položce administrovaného dotazníku) žáci posledních ročníků základních škol mohli volit svou reakci z celkem tří konkrétních vyjádření s určitým obsahem, nebo se mohli uchýlit k neutrální odpovědi bez obsahu.

S nejvyšší četností se v dané položce žáci přikláněli k odpovědi, že pojem kyberšikana znamená/vyjadřuje „obtěžování (napadání, útočení) druhých osob za pomoci například mobilního telefonu nebo jiných elektronických médií“. Tuto responsi zvolilo celkem 76 z celkového počtu 121 respondentů výzkumu, podíl dané skupiny osob na kompletním zkoumaném vzorku tak činí 64 %. (K dané reakci je nutno poznamenat, že tato je pro položku jedinou správnou výpovědí. Žáci, kteří zmiňovanou odpověď jsou tedy dobře obeznámeni s tím, co termín kyberšikana znamená, jaké fenomény zastřešuje.)

Druhou nejčastější reakcí dotazovaných žáků na položku pak je odpověď, že kyberšikana je: „znásobená šikana, do které se zapojují velké počty osob najednou (stejně jako se připojují najednou miliony lidí do kybernetického, tedy internetového, prostředí, například virální videa)“, kterou zvolilo jako správnou 24 žáků základních škol. Podíl dané reakce na kompletním vzorku u dané položky tak je možné vyčíslit na 20 %.

Nejméně častou odpovědí s předdefinovaným obsahem je pak ze strany dotazovaných žáků u první položky reakce uvádějící, že v případě kyberšikany se jedná: „o označení obtěžování nebo napadání někoho, kdo vlastní lepší mobilní telefon (popřípadě iPad, nebo notebook) proto, aby jeho přístroj získal někdo jiný“. Danou skutečnost uvádí v součtu 12 dotazovaných respondentů výzkumu, tedy 10 % zkoumaného počtu žáků základních škol.

Odpověď na položku ve znění „Nevím, nejsem si jistý/nejsem si jistá,“ tedy reakci, která se k položené otázce nevyjadřuje konkrétní specifickou výpovědí, pak u první z položek administrovaného dotazníku volí pouze 7 žáků, v přepočtu tak tato možnost tvoří 6% podíl na vzorku.

Položka číslo 2 dotazníkového šetření

Co je to kyberprostor?

Graf 2: Reakce žáků základních škol na druhou z položek dotazníku

Zdroj: Data získaná dotazováním

Ve druhé kladené otázce výzkumného šetření (ve druhé položce administrovaného dotazníku) žáci posledních ročníků základních škol mohli opět – podobně jako i v případě první položky – volit svou reakci z celkem tří konkrétních vyjádření s určitým obsahem, případně se mohli uchýlit k neutrální odpovědi bez obsahu.

S nejvyšší četností se v dané položce žáci přikláněli k odpovědi, že pojem kyberprostor znamená/vyjadřuje „pouze jiné označení pro internetový prostor, tedy pro oblast, v níž fungují elektronická média (informační a komunikační technologie)“. Tuto responsi zvolilo celkem 68 z celkového počtu 121 respondentů výzkumu, podíl dané skupiny osob na kompletním zkoumaném vzorku tak činí 56 %. (K dané reakci je nutno poznamenat, že tato je pro položku jedinou správnou výpovědí. Žáci, kteří zmiňovanou odpověď jsou tedy dobře obeznámeni s tím, co termín kyberšikana znamená, jaké fenomény zastřešuje.)

Druhou nejčastější reakcí dotazovaných žáků na položku pak je odpověď, že kyberprostor: „není oficiální slovo, jedná se o zkomoleninu, kterou lidé používají pro označení „hyperprostoru“, tedy hypertextového odkazu (tedy webové stránky)“, kterou zvolilo jako správnou 24 žáků základních škol. Podíl dané reakce na kompletním vzorku u dané položky tak je možné vyčíslit na 20 %.

Nejméně častou odpovědí s konkrétním obsahem je pak ze strany dotazovaných žáků u druhé položky reakce uvádějící, že v případě kyberprostoru se jedná: „prostor vymezený osobám s nadměrnými tělesnými rozměry (jedincům s nadváhou nebo obezitou, kteří potřebují více místa při sezení například v tramvaji, nebo v divadle)“. Danou skutečnost uvádí v součtu 20 dotazovaných respondentů výzkumu, tedy 17 % zkoumaného počtu žáků základních škol.

Odpověď na položku ve znění „Nevím, nejsem si jistý/nejsem si jistá,“ reakci, která se k položené otázce nevyjadřuje konkrétní specifickou výpovědí, pak u druhé z položek administrovaného dotazníku volí 9 žáků, v přepočtu tak tato možnost tvoří 7% podíl na vzorku.

Položka číslo 3 dotazníkového šetření

Setkal/a ses ve škole (ve třídě) někdy s kyberšikanou – počítačovou šikanou – šikanou za pomoci mobilního telefonu nebo jiného výpočetního zařízení?

Graf 3: Reakce žáků základních škol na třetí z položek dotazníku

Zdroj: *Data získaná dotazováním*

Ve třetí kladené otázce výzkumného šetření (třetí položce administrovaného dotazníku) žáci posledních ročníků základních škol mohli volit svou reakci z celkem dvou konkrétních vyjádření s určitým obsahem, případně se mohli uchýlit k neutrální odpovědi bez obsahu.

S nejvyšší četností se v dané položce žáci přikláněli k odpovědi, že pojem kyberprostor znamená/vyjadřuje „Ano“, v níž žáci potvrdili svou vlastní zkušenost s kyberšikanou ve školním prostředí (bez nutnosti uvádění, zda byli její obětí, agresorem, či přihlížející osobou). Tuto responsi zvolilo celkem 75 z celkového počtu 121 respondentů výzkumu, podíl dané skupiny osob na kompletním zkoumaném vzorku tak činí 62 %.

Druhou nejčastější reakcí dotazovaných žáků na položku pak je odpověď „Ne“, tedy odmítnutí vlastního setkání s fenoménem kyberšikany ve škole, již zvolilo coby

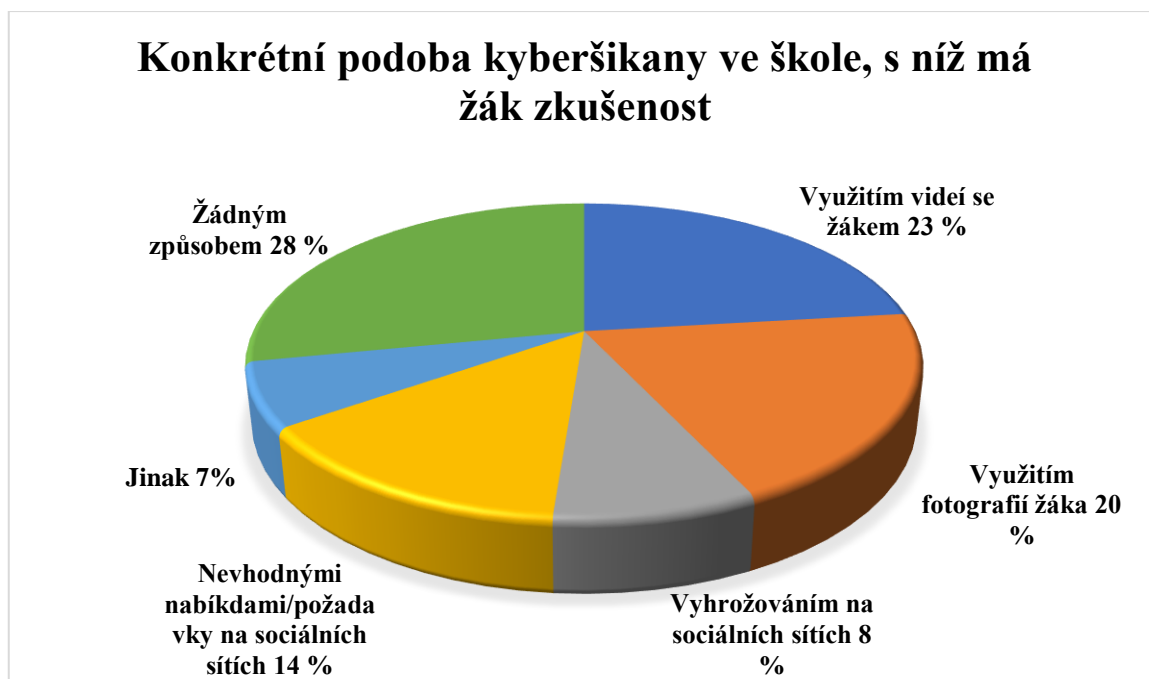
odpovídající 34 žáků základních škol. Podíl reakce na kompletním vzorku u dané položky tak je možné vyčíslit na 28 %.

Odpověď na položku ve znění „Nevím, nejsem si jistý/nejsem si jistá,“ reakci, která se k nevyjadřuje konkrétní specifickou výpovědí – zkušenost s kyberšikanou ve škole jednoznačně nepotvrzuje, ale ani nevyvrací – pak u třetí z položek administrovaného dotazníku volí 12 žáků, v přepočtu tak tato možnost tvoří 10% podíl na vzorku.

Položka číslo 4 dotazníkového šetření

Jak se takové chování projevovalo?

Graf 4: Reakce žáků základních škol na čtvrtou z položek dotazníku

Zdroj: *Data získaná dotazováním*

Ve čtvrté kladené otázce výzkumného šetření (v pořadí čtvrté položce administrovaného dotazníku) žáci posledních ročníků základních škol mohli volit svou reakci z celkem čtyř konkrétních vyjádření s určitým obsahem, nebo se mohli uchýlit ke dvěma variantám odpovědí bez konkrétního výpovědního obsahu.

S nejvyšší četností se v dané položce žáci přikláněli k odpovědi, že se z hlediska kyberšikany ve škole či třídě setkali s jejími projevy nesetkali „Ani jedním ze způsobů.“ Tuto responsi zvolilo celkem 34 z celkového počtu 121 respondentů výzkumu, podíl dané skupiny osob na kompletním zkoumaném vzorku tak činí 28 %. (Byť se jedná o nejčtenější reakci, v souhrnu všechny zbývající reakce potvrzující určitou konkrétní formu vlastní zkušenosti s kyberšikanou ve zkoumaném vzorku školáků převažují. Výpověď tedy nelze chápat jako fakt toho, že by se žáci českých základních škol ve většině případů nesetkávali s fenoménem kyberšikany.)

Druhou nejčastější reakcí dotazovaných žáků na položku pak je odpověď, že se setkali s následujícími projevy kyberšikany ve škole/třídě: „Vyhrůžováním/zveřejněním videa, jehož byl konkrétní žák součástí“. Odpověď zvolilo 28 žáků základních škol. Podíl dané reakce na kompletním vzorku u dané položky tak je možné vyčíslit na 23 %.

Třetí z hlediska četnosti možných výpovědí respondentů se umístila reakce „Vyhrůžováním/zveřejněním fotografie (nebo fotografií) konkrétního žáka.“ Tuto volí 24 dotazovaných žáků, celkem 20 % zkoumaného vzorku respondentů.

Čtvrté místo v četnosti reakcí na položku zaujímá varianta odpovědi „Obtěžováním konkrétního žáka nevhodnými nabídkami nebo požadavky,“ k níž se přiklání 17 žáků, tedy 14 % celého vzorku respondentů.

Nejméně často výpovědí s konkrétním obsahem je pak ze strany dotazovaných žáků u čtvrté položky reakce uvádějící, že se tito setkali s kyberšikanou ve škole nebo třídě ve formě „Vyhrůžováním zprávami na některé ze sociálních sítí.“ Danou skutečnost potvrzuje celkem 10 jedinců, což z nich činí 8% podíl na celém vzorku.

Odpověď na položku ve znění „Jiným způsobem,“ tedy reakci, která se k položené otázce nevyjadřuje konkrétní specifickou výpovědí, pak u čtvrté z položek administrovaného dotazníku volí pouze 8 žáků, v přepočtu tak tato možnost tvoří 7% podíl na vzorku.

Položka číslo 5 dotazníkového šetření

Co podle tebe znamená pojem kyberstalking?

Graf 5: Reakce žáků základních škol na pátou z položek dotazníku

Zdroj: *Data získaná dotazováním*

V páté kladené otázce výzkumného šetření (v páté položce administrovaného dotazníku) žáci posledních ročníků základních škol mohli volit svou reakci z celkem tří konkrétních vyjádření s určitým obsahem, nebo se mohli uchýlit k neutrální odpovědi bez obsahu.

S nejvyšší četností se v dané položce žáci přikláněli k odpovědi, že pojem kyberstalking znamená/vyjadřuje „Sledování člověka v online prostoru – na nejrůznějších sociálních sítích, webových stránkách apod.“. Tuto responsi zvolilo celkem 40 z celkového počtu 121 respondentů výzkumu, podíl dané skupiny osob na kompletním zkoumaném vzorku tak činí 33 %. (K dané reakci je nutno poznamenat, že tato je pro položku jedinou správnou výpovědí. Žáci, kteří zmiňovanou odpověď jsou tedy dobře obeznámeni s tím, co termín kyberstalking znamená, jak se projevuje.)

Druhou nejčastější reakcí dotazovaných žáků na položku pak je odpověď, že kyberstalking je: „Nakupování za pomoci webových stránek (kde se jednotlivé položky ukládají do virtuálního košíku, zaplatí a nechají odeslat na určenou adresu kupujícího)“, kterou zvolilo jako správnou 30 žáků základních škol. Podíl dané reakce na kompletním vzorku u dané položky tak je možné vyčíslit na 25 %.

Nejméně častou odpovědí s konkrétním obsahem je pak ze strany dotazovaných žáků

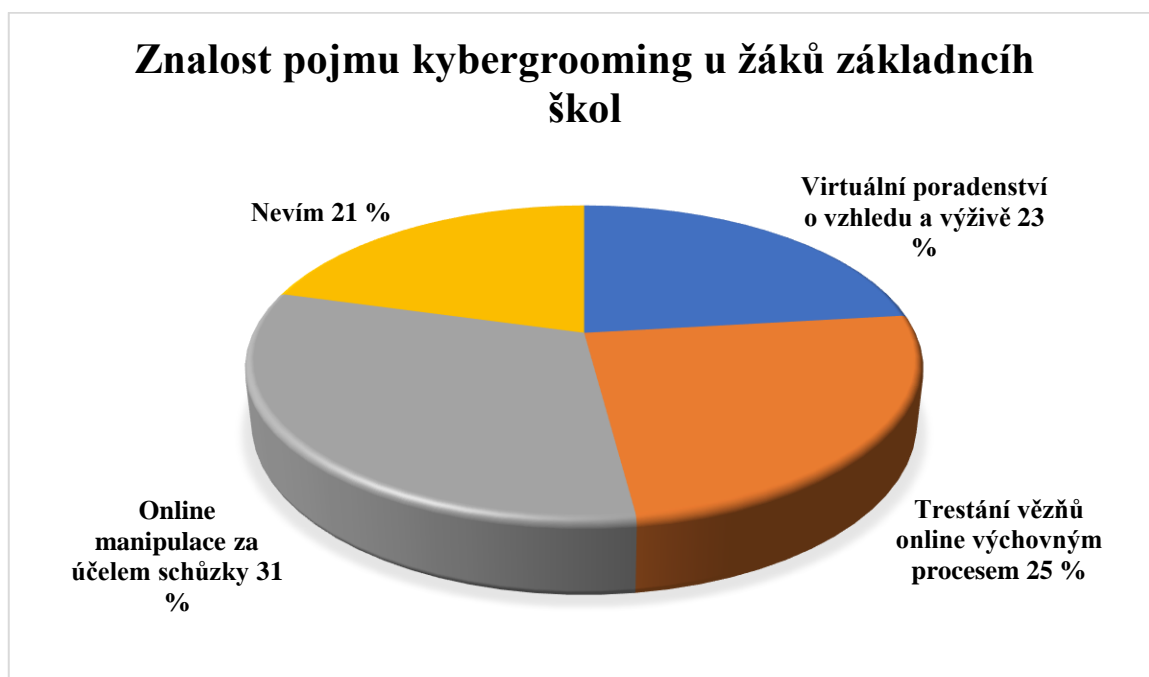
u první položky reakce uvádějící, že v případě kyberstalkingu se jedná o: „Pronásledování jedince v opakované podobě (nejedná se tedy o první případ, ale naopak opakovanou záležitost)“. Danou skutečnost uvádí v součtu 28 dotazovaných respondentů výzkumu, tedy 23 % zkoumaného počtu žáků základních škol.

Odpověď na položku ve znění „Nevím, nejsem si jistý/nejsem si jistá,“ tedy reakci, která se k položené otázce nevyjadřuje konkrétní specifickou výpovědí, pak u páté z položek administrovaného dotazníku volí 23 žáků, v přepočtu tak tato možnost tvoří 19% podíl na vzorku.

Položka číslo 6 dotazníkového šetření

Co podle tebe znamená pojem kybergrooming?

Graf 6: Reakce žáků základních škol na šestou z položek dotazníku

Zdroj: *Data získaná dotazováním*

V šesté kladené otázce výzkumného šetření (v šesté položce administrovaného dotazníku) žáci posledních ročníků základních škol mohli opětovně volit svou reakci z celkem tří konkrétních vyjádření s určitým obsahem, nebo se mohli uchýlit k neutrální odpovědi bez obsahu.

S nejvyšší četností se v dané položce žáci přikláněli k odpovědi, že pojem kybergrooming znamená/vyjadřuje „Manipulativní chování v online prostředí (na sociálních sítích, webech), které má člověka přimět k setkání s neznámou osobou.“ Tuto responsi zvolilo celkem 38 z celkového počtu 121 respondentů výzkumu, podíl dané skupiny osob na kompletním zkoumaném vzorku tak činí 31 %. (K dané reakci je nutno poznamenat, že tato je pro položku jedinou správnou výpovědí. Žáci, kteří zmiňovanou odpověď jsou tedy dobře obeznámeni s tím, co termín kybergrooming znamená, jak se projevuje.)

Druhou nejčastější reakcí dotazovaných žáků na položku pak je odpověď, že kyberstalking je: „Trestání vězňů, kdy tito se musejí účastnit výchovných programů probíhajících online“, kterou zvolilo jako správnou 30 žáků základních škol. Podíl dané reakce na kompletním vzorku u dané položky tak je možné vyčíslit na 25 %.

Nejméně častou odpovědí s konkrétním obsahem je pak ze strany dotazovaných žáků

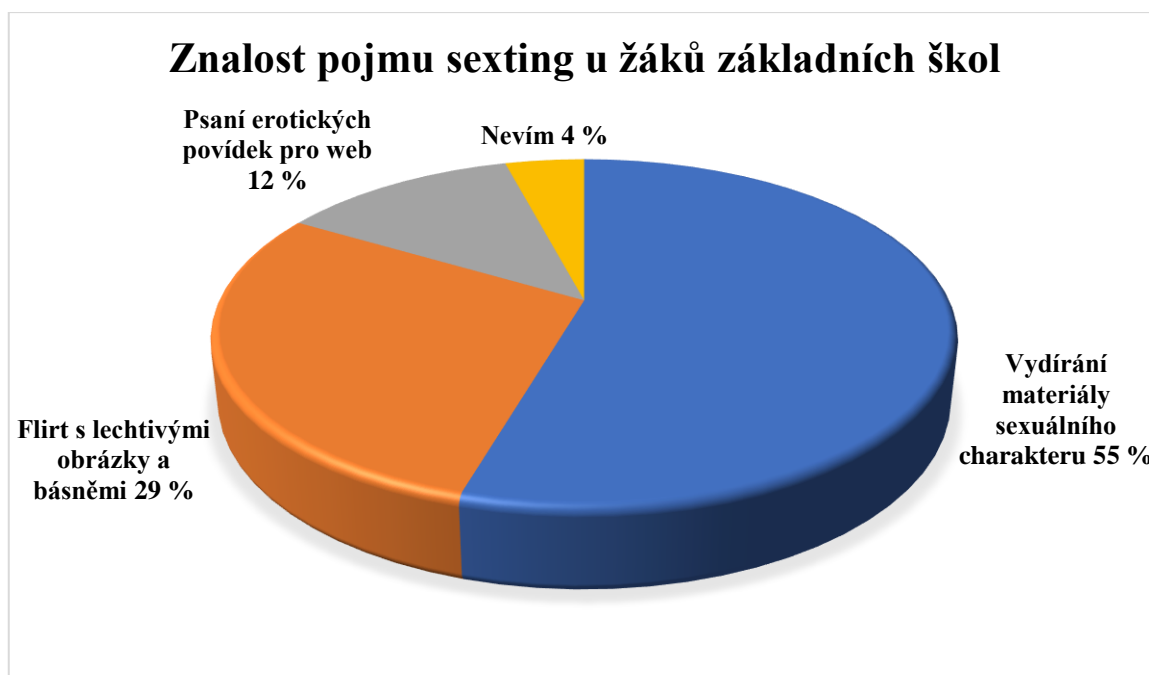
u první položky reakce uvádějící, že v případě kybergroomingu se jedná o: „Virtuální poradenství týkající se péče o vzhled (obličej, tělo apod.), které může zahrnovat také služby výživového poradenství“. Danou skutečnost uvádí v součtu 28 dotazovaných respondentů výzkumu, tedy 23 % zkoumaného počtu žáků základních škol.

Odpověď na položku ve znění „Nevím, nejsem si jistý/nejsem si jistá,“ tedy reakci, která se k položené otázce nevyjadřuje konkrétní specifickou výpovědí, pak u šesté z položek administrovaného dotazníku volí 25 žáků, v přepočtu tak tato možnost tvoří 21% podíl na vzorku.

Položka číslo 7 dotazníkového šetření

Co podle tebe znamená pojem sexting?

Graf 7: Reakce žáků základních škol na sedmou z položek dotazníku

Zdroj: *Data získaná dotazováním*

Také v sedmé kladené otázce výzkumného šetření (v sedmé položce administrovaného dotazníku) žáci posledních ročníků základních škol mohli volit svou reakci z celkem tří konkrétních vyjádření s určitým obsahem, nebo se mohli uchýlit k neutrální odpovědi bez obsahu.

S nejvyšší četností se v dané položce žáci přikláněli k odpovědi, že pojem sexting znamená/vyjadřuje „Sdílení člověka jeho intimních fotografií nebo videí sexuálního charakteru.“ Tuto responsi zvolilo celkem 66 z celkového počtu 121 respondentů výzkumu, podíl dané skupiny osob na kompletním zkoumaném vzorku tak činí 55 %. (K dané reakci je nutno poznamenat, že tato je pro položku jedinou správnou výpovědí. Žáci, kteří zmiňovanou odpověď jsou tedy dobře obeznámeni s tím, co termín sexting znamená, jak se projevuje.)

Druhou nejčastější reakcí dotazovaných žáků na položku pak je odpověď, že sexting je: „Vzájemné flirtování dvou osob, které si posílají lechtivé obrázky, nebo také říkanky apod.“, kterou zvolilo jako správnou 35 žáků základních škol. Podíl dané reakce na kompletním vzorku u dané položky tak je možné vyčíslit na 29 %.

Nejméně častou odpovědí s konkrétním obsahem je pak ze strany dotazovaných žáků

u první položky reakce uvádějící, že v případě sextingu se jedná o: „Psaní erotických povídek a umístování jejich obsahů na web“. Danou skutečnost uvádí v součtu 15 dotazovaných respondentů výzkumu, tedy 12 % zkoumaného počtu žáků základních škol.

Odpověď na položku ve znění „Nevím, nejsem si jistý/nejsem si jistá,“ tedy reakci, která se k položené otázce nevyjadřuje konkrétní specifickou výpovědí, pak u sedmé z položek administrovaného dotazníku volí pouze 5 žáků, v přepočtu tak tato možnost tvoří 4% podíl na vzorku.

Položka číslo 8 dotazníkového šetření

Upozorňuji vás ve škole, jakým způsobem používat internet bezpečně, když se chcete s jeho pomocí vzdělávat (dozvědět se něco nové, absolvovat kurz, zhlédnout video apod.)?

Graf 8: Reakce žáků základních škol na osmou z položek dotazníku

Zdroj: *Data získaná dotazováním*

V osmé kladené otázce výzkumného šetření (osmé položce administrovaného dotazníku) žáci posledních ročníků základních škol mohli volit svou reakci z celkem dvou konkrétních vyjádření s určitým obsahem, případně se mohli uchýlit k neutrální odpovědi bez obsahu.

S nejvyšší četností se v dané položce žáci přikláněli k odpovědi, že jsou ve škole upozorňováni (instruováni) o tom, jakým způsobem se mají chovat v online prostředí/v kyberprostoru tak, aby jejich pobývání zde pro ně bylo bezpečným – odpověď v podobě reakce „Ano“ zvolilo celkem 78 z celkového počtu 121 respondentů výzkumu, podíl dané skupiny osob na kompletním zkoumaném vzorku tak činí 64 %.

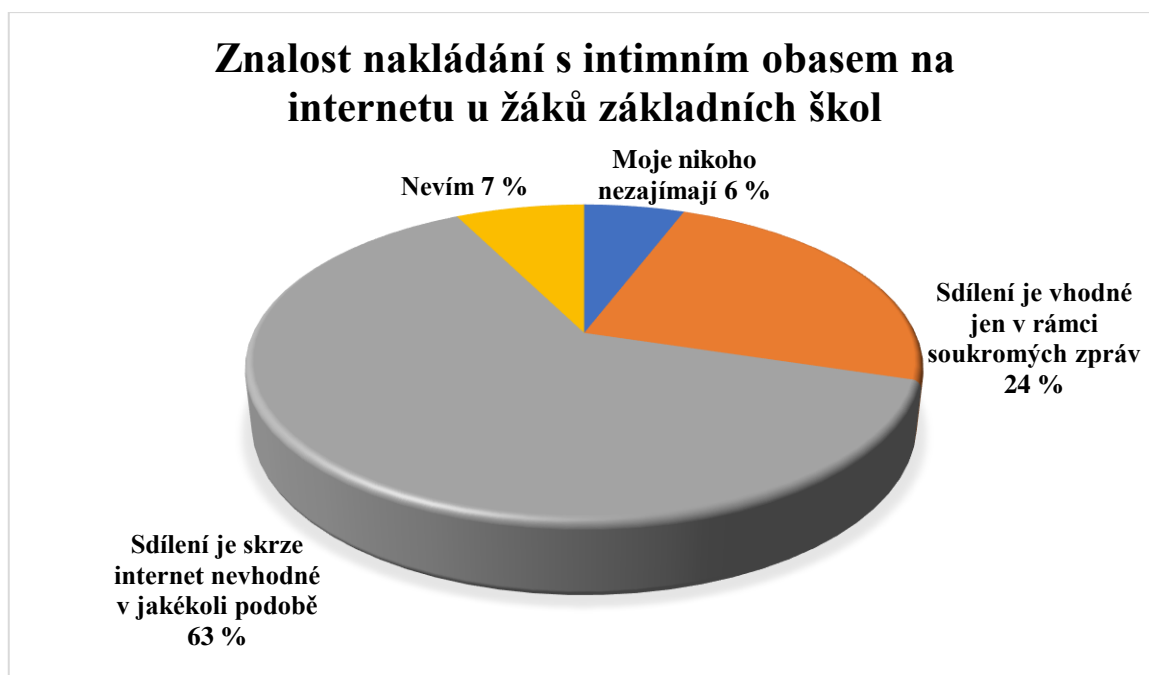
Druhou nejčastější reakcí dotazovaných žáků na položku pak je odpověď, že kyberprostor: „Ne“, tedy že žáci ve škole nejsou o podobných způsobech chování v kyberprostoru informováni ze strany svých učitelů – tuto reakci zvolilo coby odpovídající 26 žáků základních škol. Podíl reakce na kompletním vzorku u dané položky tak je možné vyčíslit na 22 %.

Odpověď na položku ve znění „Nevím, nejsem si jistý/nejsem si jistá,“ reakci, která se k nevyjadřuje konkrétní specifickou výpovědí – nepotvrzuje ani nevyvrací fakt, že by byl žák v rámci docházky do základní školy ze strany pedagogů zde působících informován o tom, jak se chovat bezpečně v případě využívání kyberprostoru za účelem vlastního vzdělávání (nebo také i za účelem jiných činností zde provozovaných) – pak u osmé z položek administrovaného dotazníku volí 17 žáků, v přepočtu tak tato možnost tvoří 14% podíl na vzorku.

Položka číslo 9 dotazníkového šetření

Co máš dělat, když někdo na internetu chce tvoje nahé fotky?

Graf 9: Reakce žáků základních škol na devátou z položek dotazníku

Zdroj: *Data získaná dotazováním*

U deváté kladené otázky výzkumného šetření (deváté položky administrovaného dotazníku) žáci posledních ročníků základních škol mohli volit svou reakci z celkem tří konkrétních vyjádření s určitým obsahem, nebo se mohli uchýlit k neutrální odpovědi bez obsahu.

S nejvyšší četností se v dané položce žáci přikláněli k odpovědi týkající se nakládání s materiály intimní povahy – nahými fotografiemi apod., že „Nikomu podobné fotografie (pokud je vytvořím) nemám poskytovat na internetu – podobné fotky jsou pouze pro mojí potřebu a v případě, kdy jsou vloženy kamkoli na web, je velmi těžké nebo dokonce nemožné je v budoucnu smazat.“ Tuto responsi zvolilo celkem 76 z celkového počtu 121 respondentů výzkumu, podíl dané skupiny osob na kompletním zkoumaném vzorku tak činí 63 %.

Druhou nejčastější reakcí dotazovaných žáků na položku je pak odpověď „Podobně intimní fotografie je možné sdílet v rámci sociálních sítí, ovšem jen v soukromých zprávách, které nejsou dostupné všem ostatním uživatelům,“ kterou

zvolilo jako správnou 29 žáků základních škol. Podíl dané reakce na kompletním vzorku u dané položky tak je možné vyčíslit na 24 %.

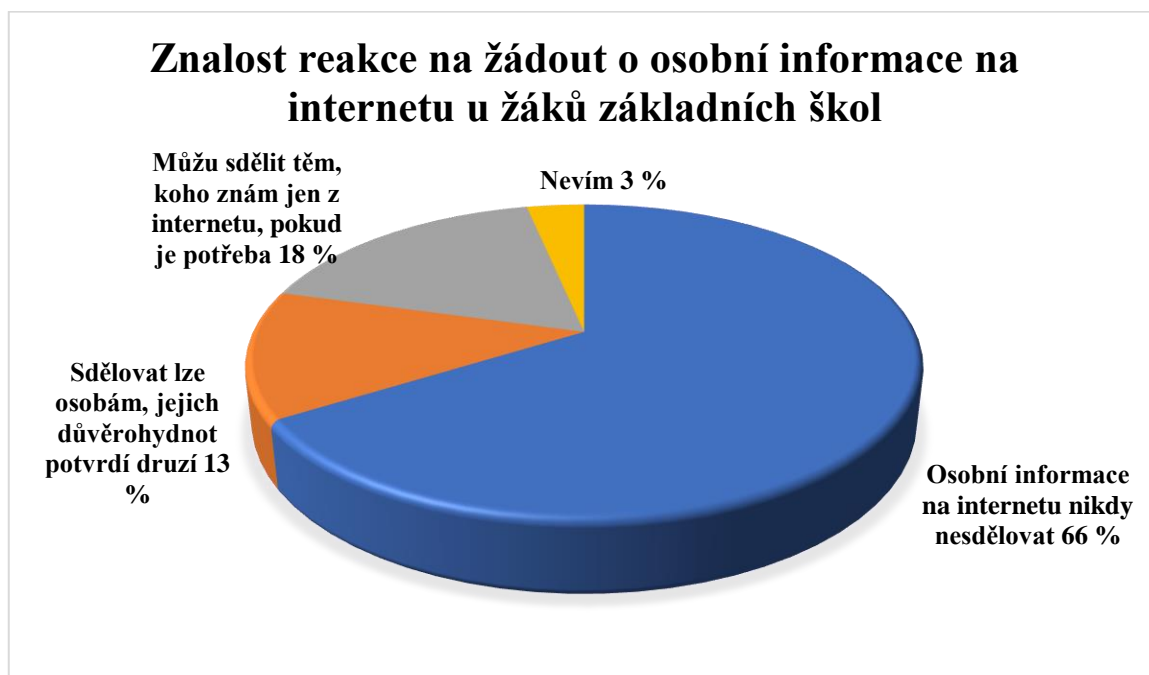
Nejméně častou odpovědí s konkrétním obsahem je pak ze strany dotazovaných žáků u první položky reakce uvádějící, že „Na internet může svoje intimní fotografie klidně vložit, pokud mi nevadí, že se na ně druzí budou dívat (na webu je dnes tolik pornografických materiálů, že moje vlastní fotky budou těžko někoho zajímat)“. Danou skutečnost uvádí v součtu 7 dotazovaných respondentů výzkumu, tedy 6 % zkoumaného počtu žáků základních škol.

Odpověď na položku ve znění „Nevím, nejsem si jistý/nejsem si jistá,“ tedy reakci, která se k položené otázce nevyjadřuje konkrétní specifickou výpovědí, pak u deváté z položek administrovaného dotazníku volí pouze 9 žáků, v přepočtu tak tato možnost tvoří 7% podíl na vzorku. (V tomto konkrétním případě se tedy jedná o třetí nejčastěji uváděnou reakci na položku dotazníku.)

Položka číslo 10 dotazníkového šetření

Co máš dělat, když někdo chce na internetu tvoji adresu?

Graf 10: Reakce žáků základních škol na desátou z položek dotazníku

Zdroj: *Data získaná dotazováním*

Taktéž pro desátou otázku výzkumného šetření (desátou položku administrovaného dotazníku) platí, že u ní mohli žáci posledních ročníků základních škol volit svou reakci z celkem tří konkrétních vyjádření s určitým obsahem, nebo se mohli uchýlit k neutrální odpovědi bez obsahu.

S nejvyšší četností se v dané položce žáci přikláněli k odpovědi týkající se nakládání s informacemi osobní povahy – adresou, telefonním číslem apod., že „Osobní informace (jako telefonní číslo, email, adresu apod.) na internetu nikdy nikomu nesdělovat, jelikož podobné chování mě může ohrožovat.“ Tuto responsi zvolilo celkem 80 z celkového počtu 121 respondentů výzkumu, podíl dané skupiny osob na kompletním zkoumaném vzorku tak činí 66 %.

Druhou nejčastější reakcí dotazovaných žáků na položku je pak odpověď „Důležité údaje o mé osobě může sdělovat osobám, které neznám jinak než z internetu, ale jen v odůvodněných případech (například, když mě má někdo vyzvednout na určité adrese, chci, aby mi zatelefonoval apod.)“, kterou zvolilo jako správnou 21 žáků základních škol. Podíl dané reakce na kompletním vzorku u dané položky tak je možné vyčíslit na 18 %.

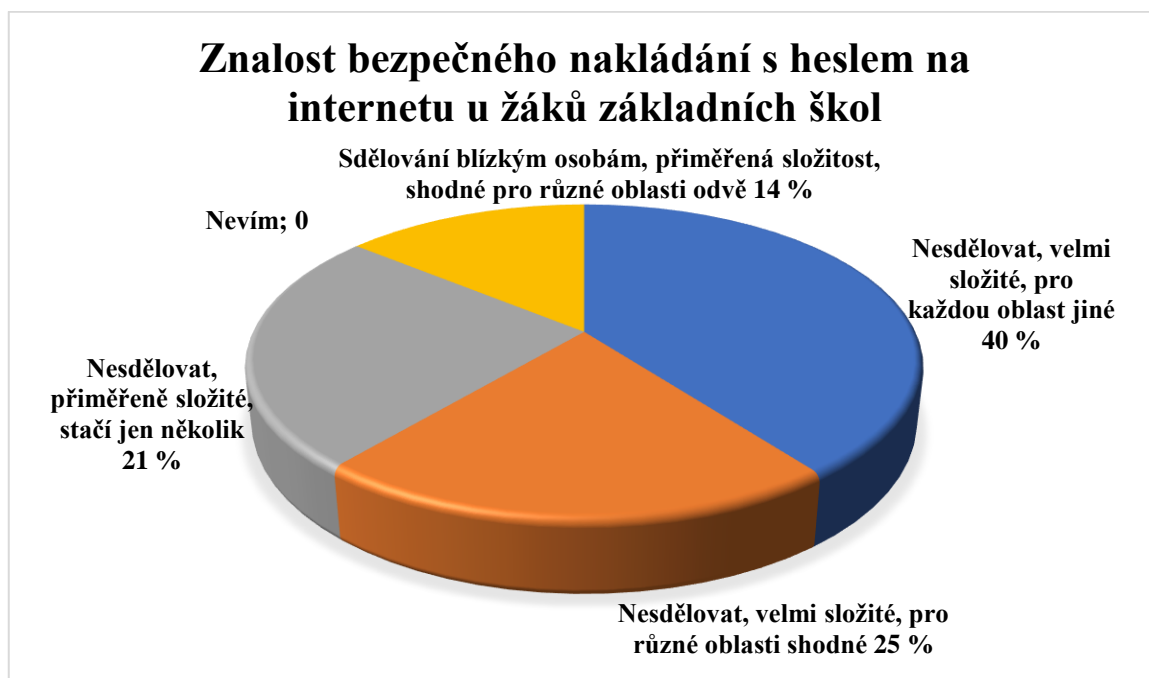
Nejméně častou odpovědí s konkrétním obsahem je pak ze strany dotazovaných žáků u první položky reakce uvádějící, že „Můžu sdělit svojí adresu či jiné důležité informace těm, o kom mi přátelé potvrdí, že je to spolehlivý člověk (i když ho neznám)“. Danou skutečnost uvádí v součtu 16 dotazovaných respondentů výzkumu, tedy 13 % zkoumaného počtu žáků základních škol.

Odpověď na položku ve znění „Nevím, nejsem si jistý/nejsem si jistá“, tedy reakci, která se k položené otázce nevyjadřuje konkrétní specifickou výpovědí, pak u desáté z položek administrovaného dotazníku volí pouze 4 žáci, v přepočtu tak tato možnost tvoří 3% podíl na vzorku.

Položka číslo 11 dotazníkového šetření

Jakým způsobem je na internetu vhodné zacházet s hesly do různých služeb, aplikací nebo sociálních sítí?

Graf 11: Reakce žáků základních škol na jedenáctou z položek dotazníku

Zdroj: *Data získaná dotazováním*

V jedenácté kladené otázce výzkumného šetření (v první položce administrovaného dotazníku) žáci posledních ročníků základních škol mohli volit svou reakci z celkem čtyř konkrétních vyjádření s určitým obsahem, nebo se mohli uchýlit k neutrální odpovědi bez obsahu.

S nejvyšší četností se v dané položce žáci přikláněli k odpovědi, že nakládání s heslem v online prostoru má odpovídat následujícím zásadám „Heslo nikdy nikomu nesdělovat, vytvořit jej dost složité (ideálně použít celou větu) a do každé služby nebo aplikace vybrat jiné.“ Tuto responsi zvolilo celkem 48 z celkového počtu 121 respondentů výzkumu, podíl dané skupiny osob na kompletním zkoumaném vzorku tak činí 40 %. (K dané reakci je nutno poznamenat, že tato je pro položku jedinou správnou výpovědí. Žáci, kteří zmiňovali odpověď, jsou tedy dobře obeznámeni s tím, jak je

vhodné v online prostředí přistupovat ke službám, které vyžadují zakódování za pomoci hesla konkrétního jedince.)

Druhou nejčastější reakcí dotazovaných žáků na položku pak je odpověď „Heslo nikdy nikomu nesdělovat, vytvořit jej alespoň přiměřeně složité a občasně ho vystřídat (mít alespoň dvě, která se v různých aplikacích a službách střídají/zastupují – v podobných případech je pak možné heslo bezpečně užívat v různých aplikacích nebo službách shodně“, kterou zvolilo jako správnou 30 žáků základních škol. Podíl dané reakce na kompletním vzorku u dané položky tak je možné vyčíslit na 25 %.

Na třetím místě v četnosti konkrétních reakcí na položku je u žáků posledních ročníků základních škol vyjádření „Heslo nikdy nikomu nesdělovat a vytvořit jej dost složité (ideálně použít celou větu) – v podobných případech je pak možné heslo bezpečně užívat v různých aplikacích nebo službách shodně,“ které vybralo 26 respondentů, tedy 21 % zkoumaného vzorku osob.

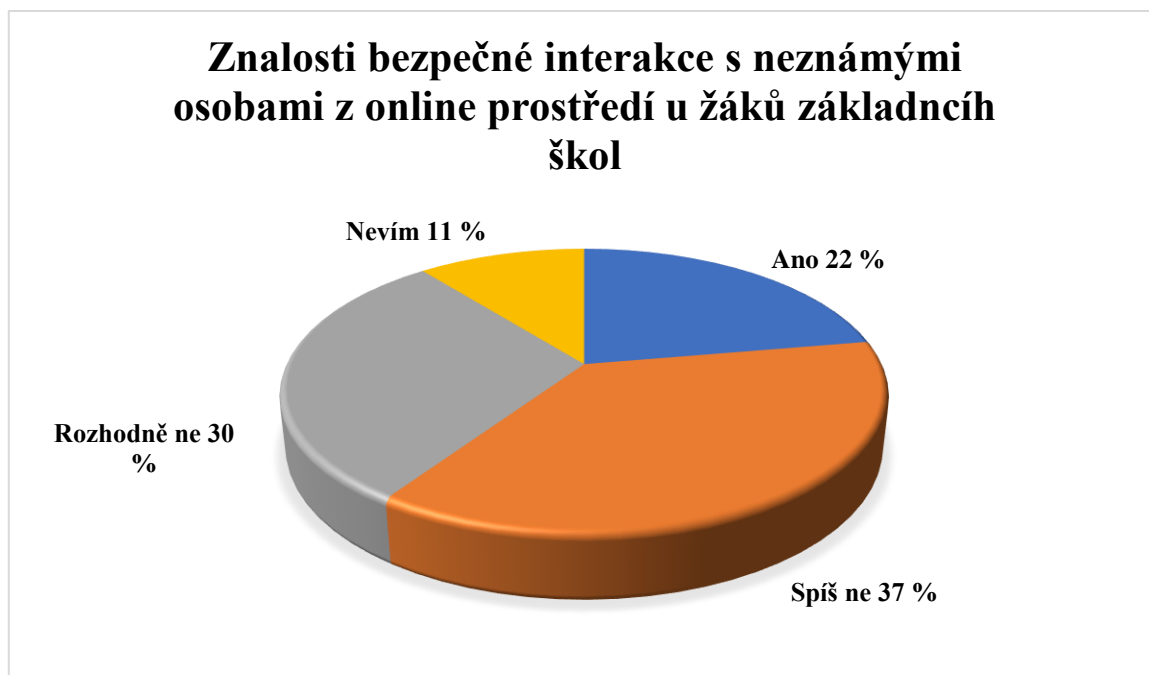
Nejméně častou odpovědí s konkrétním obsahem je pak ze strany dotazovaných žáků první položky reakce uvádějící „Heslo je možné sdělit nejbližším osobám (kamarádce, rodičům, nebo sourozenci) pro případ, že jej zapomenou a budu potřebovat připomenout, složitost hesla má být dostatečná a je možné užívat jedno nebo maximálně dvě hesla neustále dokola u různých online služeb.“ Danou skutečnost uvádí v součtu 17 dotazovaných respondentů výzkumu, tedy 14 % zkoumaného počtu žáků základních škol.

Odpověď na položku ve znění „Nevím, nejsem si jistý/nejsem si jistá,“ tedy reakci, která se k položené otázce nevyjadřuje konkrétní specifickou výpovědí, pak u jedenácté položky dotazníku jakožto u jediné nezvolil žádný z respondentů výzkumného šetření. Její podíl na vzorku reakcí u položky je tedy 0 %.

Položka číslo 12 dotazníkového šetření

Je vhodné hovořit na sociálních sítích s těmi, koho neznáš osobně (nikdy jsi se s ním neseťkal/a tváří v tvář)?

Graf 12: Reakce žáků základních škol na dvanáctou z položek dotazníku

Zdroj: Data získaná dotazováním

V poslední kladené otázce výzkumného šetření (ve dvanácté položce administrovaného dotazníku) žáci posledních ročníků základních škol mohli volit svou reakci z celkem tří konkrétních vyjádření s určitým obsahem, nebo se mohli uchýlit k neutrální odpovědi bez obsahu.

S nejvyšší četností se v dané položce žáci přikláněli k odpovědi týkající se interakce s neznámými osobami v prostředí internetu v podobě vyjádření „Spíš ne, mohlo by se jednat o člověka, který má špatné úmysly“. Tuto responsi zvolilo celkem 45 z celkového počtu 121 respondentů výzkumu, podíl dané skupiny osob na kompletním zkoumaném vzorku tak činí 37 %.

Druhou nejčastější reakcí dotazovaných žáků na položku pak je odpověď. Ne, sociální sítě umožňují různým lidem, aby v jejich prostředí konali kriminální či jinak nevhodnou činnost (člověk si nikdy nemůže být jistý, na koho narazí)“, kterou zvolilo jako správnou 36 žáků základních škol. Podíl dané reakce na kompletním vzorku u dané položky tak je možné vyčíslit na 30 %.(K dané reakci je nutno poznamenat, že tuto lze považovat pro položku za nejvhodnější odpověď. Žáky, kteří zmiňovanou responsi uvedli, lze tak považovat za dobře obeznámené s tím, jak se v online prostředí chovat k neznámým lidem, jak k nim přistupovat.)

Nejméně častou odpovědí s konkrétním obsahem je pak ze strany dotazovaných žáků u poslední položky reakce uvádějící „Ano, rád/a se seznámím a vytvořím si nové přátele, i když se s nimi budu bavit jen online“. Danou skutečnost uvádí v součtu 27 dotazovaných respondentů výzkumu, tedy 22 % zkoumaného počtu žáků základních škol.

Odpověď na položku ve znění „Nevím, nejsem si jistý/nejsem si jistá,“ tedy reakci, která se k položené otázce nevyjadřuje konkrétní specifickou výpovědí, pak u dvanácté z položek administrovaného dotazníku volí pouze 13 žáků, v přepočtu tak tato možnost tvoří 11% podíl na vzorku.

6.1. Souhrn zjištění autora

Z dat získaných dotazováním mezi žáky posledních ročníků základních škol lze k tématice kyberprostoru a jeho možných rizik uvést následující shrnutí:

- S pojmem kyberšikana je obeznámeno 64 % školáků.
- S pojmem kyberprostor je obeznámeno 56 % školáků.
- Vlastní zkušenost s některou z forem kyberšikany ve školním prostředí má (ať již z pozice jakéhokoli účastníka) 62 % školáků.
- Nejčastěji uváděnou formou kyberšikany, s níž měli školáci možnost se osobně potýkat, je vyhrožování zveřejnění videa (či přímo jeho zveřejnění), na němž je zachycen šikanovaný jedinec.
- S pojmem kyberstalking je obeznámeno 33 % žáků.
- S pojmem kybergrooming je obeznámeno 31 % žáků.
- S pojmem sexting je správně obeznámeno 55 % žáků.
- Informace o bezpečném v kyberprostoru dostává ve škole 64 % žáků.
- Vhodný způsob nakládání s materiály intimní povahy (vlastními nahými fotografiemi) má osvojeno 63 % žáků.
- Vhodný přístup k nakládání s informacemi osobní povahy (adresou, telefonním číslem apod.) má osvojeno 66 % žáků.
- Vhodný způsob nakládání s heslem v online prostoru má osvojeno 40 % žáků.
- Vhodný přístup k interakcím s neznámými osobami v prostředí internetu vykazuje 30 % žáků.

7. Shrnutí

V rámci diskuse je věnován prostor zodpovězeným výzkumným otázkám, jak byly tyto představeny v kapitole číslo 5 dokumentu.

K první stanovené oblasti – *Jsou žáci posledních dvou ročníků základní povinné docházky tak, jak je tato stanovena na území České republiky ve většině případů obeznámeni s významem pojmů kyberprostor a kyberšikana?* – je možné uvést, že významy obou pojmů zná nadpoloviční počet žáků, ovšem nejedná se převažující většinu v tom smyslu, že by byl podíl těch, kdo správný význam daných termínů neznají spíše zanedbatelným.

Druhá oblast výzkumu – *Mají žáci posledních dvou ročníků základní povinné docházky tak, jak je tato stanovena na území České republiky, osobní zkušenosti se sociálně patologickými jevy, které v kyberprostoru vznikají?* – provedeným výzkumným šetřením bylo zjištěno, že vlastní zkušenost s kyberšikanou má více než polovina žáků.

U třetí oblasti – *Jsou žáci posledních dvou ročníků základní povinné docházky tak, jak je tato stanovena na území České republiky obeznámeni s tím, jakým způsobem se mají v kyberprostoru projevovat, aby snížili riziko osobního setkání s kyberšikanou či jiným sociálně patologickým fenoménem?* – lze zjistit, že vhodné způsoby chování v kyberprostoru prokázaly v některých případech téměř dvě třetiny žáků, ovšem v jiných pouze jedna třetina dotazovaných. V průměru tak má osvojeny vhodné způsoby chování v kyberprostoru za účelem zajištění vlastní bezpečnosti zde pouze necelých 50 % žáků.

K výzkumným otázkám pak lze doplnit, že žáci mají zkušenost s kyberšikanou nejčastěji v podobě zneužívání videomateriálů, na nichž je zaznamenán šikanovaný jedinec (či minimálně v podobě vyhrožování zveřejnění podobného videa).

Žáci v nadpoloviční většině všech případů jsou schopni využívat postupy prevence rozvoje případných sociálních patologií při svém pobytu v kyberprostoru v případech, že se tyto týkají zacházení s osobními informacemi a obsahy intimní povahy (například s nahými fotografiemi). V případě zacházení s hesly a interakcí s neznámými osobami na internetu ovšem vykazuje vhodné preventivní chování pouze přibližně třetina žáků posledních ročníků základních škol – s těmito postupy jsou nejméně obeznámeni (i

přes fakt, že téměř dvě třetiny žáků potvrdilo, že škola je ohledně bezpečného chování v kyberprostoru informuje).

Závěr

Kvalifikační práce se zaměřuje v souhrnu na představení pojmu kyberprostor společně s představením jeho možných pozitivní a negativních dopadů na výchovu a vzdělávání (edukaci) žáků druhých stupňů základních škol, tedy osob, které lze označovat za „dospívající“.

Zdůraznění zejména možných negativních dopadů nezvládnutého pobytu v kyberprostoru u žáka bylo pak obsahem taktéž praktické části textu, v němž byla prezentována data z autorského výzkumu dané problematiky.

Výzkumné šetření u žáků posledních dvou ročníků povinné školní docházky v České republice objasnilo, že daní žáci nejsou v dostatečné míře obeznámeni se základními pojmy týkajícími se sociálních patologií charakteristických pro online prostředí – pro kyberprostor – jehož bývají oni sami pravidelně účastni.

Byla zjištěna skutečnost vypovídající o četné osobní zkušenosti daných žáků se sociální patologií v podobě kyberšikany. Daný fakt je sám o sobě důkazem, že je nutné, aby měli dospívající osvojeny nikoli pouze teoretické informace, ale zejména praktické postupy bezpečného užívání kyberprostoru ve škole i v osobním životě. Měli by být v rámci běžného vyučování aktivně ze strany pedagogů vedeni k osvojení si podobných dovedností, o čemž svědčí do značné míry, také i obsah samotného kurikula stanoveného pro daný stupeň edukace žáků v České republice.

Bohužel pouze nadpoloviční většina žáků je schopna správně určit, jakým způsobem je vhodné nakládat s osobními údaji a materiály intimní povahy ve vztahu k online prostředí. V případě nakládání s hesly, nebo interakcí s dalšími – neznámými – jedinci v kyberprostoru pak podobné schopnosti vykazuje jen přibližně třetina žactva ukončujícího postupně povinnou školní docházku.

Byť provedené empirické šetření bylo provedeno na omezeném vzorku respondentů a není tedy možné jej automaticky zobecňovat na kompletní populaci českého žactva osmých a devátých tříd základních škol, je nutné na základě zjištění, k nimž bylo výzkumnou cestou dojito, upozornit, že znalosti a dovednosti žáků týkající se vlastní bezpečnosti a rozvoje sociálně patologických jevů v kyberprostoru lze hodnotit jako nedostatečné. O tomto svědčí nejen informace týkající se přesvědčení o vhodném

způsobu chování v online prostředí, ale také například i vysoké procento těch, kdo potvrzují, že se během vlastní školní docházky setkali s projevy kyberšikany.

Seznam zdrojů

1. BALADA, Jan a kol. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: MŠMT, 2016. 164 s. [online] 2017 [cit. 2022-01-14]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/41216/>.
2. BLINKA, Lukáš. *Online závislosti: jednání jako droga: online hry, sex a sociální sítě: diagnostika závislosti na internetu: prevence a léčba*. Praha: Grada, 2015. Psyché (Grada). 198 s. ISBN 978-80-210-7975-5.
3. ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). 153 s. ISBN 978-80-210-6374-7.
4. ČERNÝ, Michal. *Digitální kompetence v transdisciplinárním nahlédnutí: mezi filosofií, sociologií, pedagogikou a informační vědou*. Brno: Masarykova univerzita, 2019. 192 s. ISBN 978-80-210-9330-0.
5. DOČEKAL, Daniel, Jan MÜLLER, Anastázie HARRIS a Luboš HEGER. *Dítě v síti: manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace*. Praha: Mladá fronta, 2019. 207 s. ISBN 978-80-204-5145-3.
6. DOLEJŠ, Martin a Miroslav OREL. *Rizikové chování u adolescentů a impulzivita jako prediktor*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2017. 107 s. ISBN 978-80-244-5252-4.
7. FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení. 2., rozš. a aktualiz. vyd.* Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). 232 s. ISBN 978-80-247-5046-0.
8. HELUS, Zdeněk. *Úvod do psychologie. 2., přeprac. a dopl. vyd.* Praha: Grada, 2018. Psyché (Grada). 312 s. ISBN 978-80-247-4675-3.
9. HELUS, Zdeněk, JEDLIČKA, Richard, ed. *Teorie výchovy – tradice, současnost, perspektivy*. V Praze: Karolinum, 2014. 276 s. ISBN 978-80-246-2412-9.
10. KOLÁŘ, Michal. *Odborník na řešení školní šikany a kyberšikany první úrovně: studijní text pro frekventanty základního výcvikového kurzu*. Praha: Národní institut pro další vzdělávání, 2016. 56 s. ISBN 978-80-86956-93-0.

11. JANOŠOVÁ, Pavlína, Lenka KOLLEROVÁ, Kateřina ZÁBRODSKÁ, Jiří KRESSA
a Mária DĚDOVÁ. *Psychologie školní šikany*. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). 416 s. ISBN 978-80-247-2992-3.
12. KOLÁŘ, Zdeněk. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Praha: Grada, 2012. 192 s. ISBN 978-80-247-3710-2.
13. KOLOUCH, Jan, Pavel BAŠTA a kol. *Cybersecurity*. Praha: CZ.NIC, z. s. p. o., 2019. 556 s. ISBN 978-80-88168-31-7.
14. KOVÁŘOVÁ, Pavla. *Informační bezpečnost žáků základních škol: lekce v knihovnách*. Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2019. 264 s. ISBN 978-80-210-9270-9.
15. LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). 368 s. ISBN 80-247-1284-9.
16. MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). 304 s. ISBN 978-80-247-4580-0.
17. PROCHÁZKA, Roman. *Teorie a praxe poradenské psychologie*. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). 256 s. ISBN 978-80-247-4451-3.
18. SPITZER, Manfred. *Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum*. Brno: Host, 2014. 344 s. ISBN 978-80-7294-872-7.
19. ŠEVČÍKOVÁ, Anna. *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). 183 s. ISBN 978-80-210-7527-6.
20. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Karolinum, 2012. 531 s. ISBN 978-80-246-2153-1.
21. VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ. *Pedagogika pro učitele*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). 456 s. ISBN 978-80-247-3357-9.
22. VETEŠKA, Jaroslav a Slavomil FISCHER. *Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etiologie, andragogické intervence a resocializace*. Praha: Grada, 2020. Psyché (Grada). 208 s. ISBN 978-80-271-0731-5.

Seznam grafů

Graf 1: Reakce žáků základních škol na první z položek dotazníku	27
Graf 2: Reakce žáků základních škol na druhou z položek dotazníku	28
Graf 3: Reakce žáků základních škol na třetí z položek dotazníku	30
Graf 4: Reakce žáků základních škol na čtvrtou z položek dotazníku	31
Graf 5: Reakce žáků základních škol na pátou z položek dotazníku.....	33
Graf 6: Reakce žáků základních škol na šestou z položek dotazníku.....	34
Graf 7: Reakce žáků základních škol na sedmou z položek dotazníku	36
Graf 8: Reakce žáků základních škol na osmou z položek dotazníku	37
Graf 9: Reakce žáků základních škol na devátou z položek dotazníku	39
Graf 10: Reakce žáků základních škol na desátou z položek dotazníku	40
Graf 11: Reakce žáků základních škol na jedenáctou z položek dotazníku	42
Graf 12: Reakce žáků základních škol na dvanáctou z položek dotazníku	44

Seznam zkratek

EU	Evropská Unie
ICT	Informační a komunikační technologie
O	Oblast
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní
vzdělávání	

Dotazník

Věk: _____ let
Pohlaví: Ž M
Třída: 8. ročník 9. ročník

1. Co podle tebe znamená kyberšikana?

- Je to obtěžování (napadání, útočení) druhých osob za pomoci například mobilního telefonu nebo jiných elektronických médií
- Je to znásobená šikana, do které se zapojují velké počty osob najednou (stejně jako se připojují najednou miliony lidí do kybernetického, tedy internetového, prostředí)
- Jedná se jen o označení obtěžování nebo napadání někoho, kdo vlastní lepší mobilní telefon (popřípadě iPad, nebo notebook) proto, aby jeho přístroj získal někdo jiný
- Nevím, nejsem si jistý/nejsem si jistá

2. Co je to kyberprostor?

- Prostor vymezený osobám s nadměrnými tělesnými rozměry (jedincům s nadváhou nebo obezitou, kteří potřebují více místa při sezení například v tramvaji, nebo v divadle)
- Jedná se pouze jiné označení pro internetový prostor, tedy pro oblast, v níž fungují elektronická média (informační a komunikační technologie)
- Kyberprostor není oficiální slovo, jedná se o zkomoleninu, kterou lidé používají pro označení „hyperprostoru“, tedy hypertextového odkazu (tedy webové stránky)
- Nevím, nejsem si jistý/nejsem si jistá

3. Setkal/a se s ve škole (ve třídě) někdy s kyberšikanou – počítačovou šikanou – šikanou za pomoci mobilního telefonu nebo jiného výpočetního zařízení?

- Ano

Ne

Nevím, nejsem si jistý/nejsem si jistá

4. Jak se takové chování projevvalo?

- Vyhrůžováním/zveřejněním videa, jehož byl konkrétní žák součástí
- Vyhrůžováním/zveřejněním fotografie (nebo fotografií) konkrétního žáka
- Vyhrůžováním zprávami na některé ze sociálních sítí
- Obtěžováním konkrétního žáka nevhodnými nabídkami nebo požadavky
- Jiným způsobem
- Ani jedním ze způsobů

5. Co podle tebe znamená pojem kyberstalking?

- Pronásledování jedince v opakované podobě (nejedná se tedy o první případ, ale naopak opakovanou záležitost)
- Nakupování za pomoci webových stránek (kde se jednotlivé položky ukládají do virtuálního košíku, zaplatí a nechají odeslat na určenou adresu kupujícího)
- Sledování člověka v online prostoru – na nejrůznějších sociálních sítích, webových stránkách apod.
- Nevím, nejsem si jistý/nejsem si jistá

6. Co podle tebe znamená pojem kybergrooming?

- Virtuální poradenství týkající se péče o vzhled (obličej, tělo apod.), které může zahrnovat také služby výživového poradenství
- Trestání vězňů, kdy tito se musejí účastnit výchovných programů probíhajících online
- Manipulativní chování v online prostředí (na sociálních sítích, webech), které má člověka přimět k setkání s neznámou osobou
- Nevím, nejsem si jistý/nejsem si jistá

7. Co podle tebe znamená pojem sexting?

- Sdílení člověka jeho intimních fotografií nebo videí sexuálního charakteru
- Vzájemné flirtování dvou osob, které si posílají lechtivé obrázky, nebo také říkanky apod.

- Psaní erotických povídek a umístování jejich obsahů na web: nevím, nejsem si jistý/nejsem si jistá

8. Upozorňují vás ve škole, jakým způsobem používat internet bezpečně, když se chcete s jeho pomocí vzdělávat (dozvědět se něco nové, absolvovat kurz, zhlédnout video apod.)?

- Ano
- Ne
- Nevím, nejsem si jistý/nejsem si jistá

9. Co máš dělat, když někdo chce na internetu tvoje nahé fotky?

- Na internet může svoje intimní fotografie klidně vložit, pokud mi nevádí, že se na ně druzí budou dívat (na webu je dnes tolik pornografických materiálů, že moje vlastní fotky budou těžko někoho zajímat)
- Podobně intimní fotografie je možné sdílet v rámci sociálních sítí, ovšem jen v soukromých zprávách, které nejsou dostupné všem ostatním uživatelům
- Nikomu podobné fotografie (pokud je vytvořím) nemám poskytovat na internetu – podobné fotky jsou pouze pro moji potřebu a v případě, kdy jsou vloženy kamkoli na web, je velmi těžké nebo dokonce nemožné je v budoucnu smazat
- Nevím, nejsem si jistý/nejsem si jistá

10. Co máš dělat, když někdo chce na internetu tvoji adresu?

- Osobní informace (jako telefonní číslo, email, adresu apod.) na internetu nikdy nikomu nesdělovat, jelikož podobné chování mě může ohrožovat
- Můžu sdělit svoji adresu či jiné důležité informace těm, o kom mi přátelé potvrdí, že je to spolehlivý člověk (i když ho neznám)
- Důležité údaje o mojí osobě může sdělovat osobám, které neznám jinak než z internetu, ale jen v odůvodněných případech (například, když mě má někdo vyzvednout na určité adrese, chci, aby mi zatelefonoval apod.)
- Nevím, nejsem si jistý/nejsem si jistá

11. Jakým způsobem je na internetu vhodné zacházet s hesly do různých služeb, aplikací, nebo sociálních sítí?

- Heslo nikdy nikomu nesdělovat, vytvořit jej dost složité (ideálně použít celou větu)
a do každé služby nebo aplikace vybrat jiné
- Heslo nikdy nikomu nesdělovat a vytvořit jej dost složité (ideálně použít celou větu) – v podobných případech je pak možné heslo bezpečně užívat v různých aplikacích nebo službách shodné
- Heslo nikdy nikomu nesdělovat, vytvořit jej alespoň přiměřeně složité a občasné ho vystřídat (mít alespoň dvě, která se v různých aplikacích a službách střídají/zastupují – v podobných případech je pak možné heslo bezpečně užívat v různých aplikacích nebo službách shodné
- Heslo je možné sdělit nejbližším osobám (kamarádce, rodičům, nebo sourozenci) pro případ, že jej zapomenou a budu potřebovat připomenout, složitost hesla má být dostatečná a je možné užívat jedno nebo maximálně dvě hesla neustále dokola u různých online služeb
- Nevím, nejsem si jistý/nejsem si jistá

12. Je vhodné hovořit na sociálních sítích s těmi, koho neznáš osobně (nikdy jsi se s ním neseťkal/a tváří v tvář)?

- Ano, rád/a se seznámím a vytvořím si nové přátele, i když se s nimi budu bavit jen online
- Spíš ne, mohlo by se jednat o člověka, který má špatné úmysly
- Ne, sociální sítě umožňují různým lidem, aby v jejich prostředí konali kriminální či jinak nevhodnou činnost (člověk si nikdy nemůže být jistý, na koho narazí)
- Nevím, nejsem si jistý/nejsem si jistá

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Michal Vodička
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	doc. Mgr. Kamil Kopecký, Ph.D.
Rok obhajoby:	2022

Název práce:	Kyberprostor jako nástroj pro výchovu, vzdělávání, kyberšikanu a kriminalitu
Název práce v angličtině:	Cyberspace as a place for education, schooling, cyberbullying and criminality
Anotace práce:	<p>Bakalářská práce je vztahována k žákům druhého stupně základních škol. Zdůrazňuje fenomén takzvané kyberšikany u školní mládeže, jenž se právě v prostředí kyberprostoru objevuje, souvisí s jeho existencí a fungováním. Téma bylo zvoleno s ohledem na jeho aktuálnost, jelikož v současné době není snad člověk, který by internet nevyužíval, nepotřeboval jej, neměl s ním osobní zkušenosti. Stejně tak bylo téma vybráno s přihlédnutím k jeho důležitosti. Žáci základních škol by měli být vedeni k tomu, aby si osvojovali nejen dovednosti nakládání s ICT, jelikož se díky tomu mohou na kyberprostoru podílet a pohybovat se v něm a využívat jeho nástroje ke vzdělávání, ale zároveň je nutné dbát na jejich bezpečnost v případech, kdy se tak skutečně děje. Praktická část se zaměřuje na empirický výzkum žáků základních škol druhého stupně na jejich zkušenosti s kyberprostorem a jeho negativními stránkami.</p>

Klíčová slova:	Výchova, vzdělávání, kyberprostor, kyberšikana a také (kyber) kriminalita, internet, sexting, kyberstalking, kybergrooming.
Anotace v angličtině:	The bachelor thesis is related to the students of the second grade elementary school level. It emphasizes the phenomenon of so-called cyberbullying at the youth school, which appears in the environment cyberspace, related to its existence and functioning. The theme was chosen with its topicality, because at present not a person who he wouldn't use the internet, didn't need it, or didn't have personal experience. The topic was chosen as well taking into account its importance. Elementary school students should be led to acquire not only ICT skills, since they can partake in and be active on cyberspace and exploit tools for education. At the same time it is necessary to pay attention to their safety in cases where this actually happens. Practical part focuses on empirical research of the second grade elementary school students on their cyberspace experience and its negative aspects.
Klíčová slova v angličtině:	Education, Cyberspace, cyberbullying, criminality, internet, sexting, kyberstalking, kybergrooming
Rozsah práce:	59
Jazyk práce:	Český